

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDÍÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

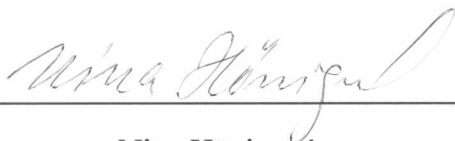
**Pozice středové strany v systému francouzské V. Republiky:
Význam a role UDF v kontextu prezidentských voleb
2002 a 2007**

autor: **Nina Hönigová**
obor a ročník: **Politologie a mezinárodní vztahy, 4. ročník**
akademický rok: **2007/2008**
vedoucí práce: **Michel Perottino PhD.**
datum odevzdání: **21. května 2008**

PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma **Pozice středové strany v systému francouzské V. Republiky: Význam a role UDF v kontextu prezidentských voleb 2002 a 2007** zpracovala samostatně a vyznačila v ní veškeré použité zdroje informací.

V Praze, 21. května 2008

Nina Höningová

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Michelu Perottinovi PhD.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	5
1. Podstata centrismu a středových politických stran.....	8
1.1 Definice pojmů	8
1.1.1 Politologické definice M. Duvergera a R. Y. Hazana.....	8
1.1.2 Jádru středové ideologie	12
1.1.3 Středová strana a centristická politická strategie	13
1.2 Centrismus v Páté francouzské republice	14
1.2.1 Cesta ke vzniku UDF	14
1.2.2 UDF a její specifika.....	17
1.2.3 Období quadrille bipolaire.....	18
1.2.4 Největší problémy centrismu UDF.....	24
2. Role kandidáta UDF v prezidentských volbách 2002 a 2007.....	28
2.1 Prezidentské volby 2002 a situace UDF.....	28
2.1.1 Okolnosti krize UDF roku 1998.....	29
2.1.2 Specifika voleb 2002.....	30
2.1.3 Podstata kampaně F. Bayrou.....	33
2.1.4 Výsledek a důsledek prezidentských voleb pro další vývoj strany.....	33
2.2 Volební překvapení roku 2007	35
2.2.1 UDF jako prezidentská strana - „Tentation Bayrou“	35
2.2.2 Programové návrhy a cílový elektorát.....	38
2.2.3 Kampaň F. Bayrou po prvním kole pokračuje.....	40
2.2.4 Faktický zánik UDF a „centrističtí“ pokračovatelé	43
Závěr	46
Summary.....	49
Použitá literatura.....	50
Přílohy.....	54

Úvod

Francouzská politická scéna přinesla v uplynulé dekádě nemalá překvapení a pozorovatelům z řad odborné i laické veřejnosti nabídla několik vskutku zajímavých, mnohdy až převratných událostí. Jistou přirozenou napínavost francouzského politického dění lze přičítat mnoha různým faktorům, mezi něž patří rozvinutá politická kultura, občanské cítění, specifický historický vývoj národa zásadně poznamenaný francouzskou revolucí a v neposlední řadě poloprezidentský politický systém. Politický systém Páté francouzské republiky existující již bezmála padesát let tak patří k originálům komparativní politologie a má určující vliv na život francouzské společnosti a působení tamních politických stran. Jeho centrální složkou je dvoukolový většinový volební systém.

Logickým důsledkem stávajícího volebního systému podporujícího upevnění bipartismu je nelehká situace menších politických formací, které jsou při všech typech francouzských voleb značně znevýhodněny a do Národního shromáždění /Assemblée Nationale/ či regionálních rad se dostávají pouze s nasazením všech sil. Nejinak je tomu i při přímé dvoukolové volbě prezidenta republiky, kde se celonárodní pozornost pochopitelně upírá na kandidáty dvou nejsilnějších stran – tradičně Socialistické strany (Parti socialiste) a pravicové Union pour un Mouvement Populaire /UMP/, dříve RPR, za kterými se ve volebních průzkumech i výsledcích obvykle v bezpečné vzdálenosti drží 10 až 12 menších stran. Mezi ně patří i Union pour la Démocratie Française /UDF/. Vzhledem k jejímu dřívějšímu výsadnímu postavení prezidentské strany Valéry Giscard d'Estainga a jisté pevné, ne zcela zanedbatelné, voličské základně bychom ji ale neměli stavět na stejnou úroveň se stranami skutečně marginálními, protože tou za své existence nebyla. Navíc výše zmíněný bipartijní boj o prezidentský post se v roce 2007 podařilo narušit jejímu předsedovi François Bayrouovi, který značně rozhýbal předvolební průzkumy a ovlivnil průběh prvního kola. Domnívám se proto, že bude zajímavé prozkoumat podstatu a okolnosti tohoto jevu a zasadit je do širšího kontextu vývoje UDF.

UDF a její představitelé se již od založení strany v sedmdesátých letech dvacátého století hlásí k „centristickým“ ideálům a konfederace zformovaná kolem politického „středu“ jako středová zpravidla i chápána bývá. Mnozí autoři /Sauger, Fretel/ ji však vzhledem k jejímu přirozenému spojení s hlavní silou na pravé straně francouzského politického spektra — RPR - trvajícím do konce 90. let 20. stol často a

oprávněně přiřazují k umírněné pravici. A právě tento středo pravicový konflikt mezi chtěnou a skutečnou identitou představuje pro stranu i politology problém.

Ve své práci věnované dnes již neexistující UDF a její relevanci ve vývoji francouzské politické scény se pokusím vyjasnit její pravou identitu a zjistit, jaká charakteristika vystihuje z pohledu roku 2008 její podstatu nejlépe. Hlavní pozornost bude především upřena na UDF jako stranu prezidentskou. První z kapitol bude tedy věnována nezbytnému vymezení termínů „*centrum*“, „*centristická ideologie*“ a „*centristická strategie*“, kde stručně uvedu definice renomovaných politologů, především Maurice Duvergera. Po definování a ujasnění si klíčových pojmů přistoupím již ke zkoumání fenoménu centrismu ve francouzské Páté republice s konkrétním zaměřením na existenci UDF a její vývoj. V jedné z podkapitol se budu zabývat hlavními problémy, jimž strana musela čelit během celého svého působení na politické scéně. Ty se odvíjely jednak od specifík prostředí francouzského systému a jednak vycházely z její vlastní heterogenní podstaty. Konkrétně bude zmíněna chronická nejednotnost strany, její notabilní charakter spojený s přirozenou tendencí politiků k nezávislosti a upřednostňování vlastních ambicí a také problém značné volatility jejich voličů, kteří se k volbě UDF hlavně v posledních letech často uchylují jako k jisté formě protestu, či „nejmenšímu“ zlu¹.

Druhá část práce bude již konkrétně zaměřena na okolnosti prezidentských voleb 2002 a 2007. Na pozadí jejich celkového politického kontextu bude sledována především tehdejší situace samotné UDF, volební strategie a ambice jejího předsedy a kandidáta François Bayroua a následný zánik strany. Pokusím se zde o analýzu důsledků a dopadů na vývoj nejsilnější francouzské „středové“ formace, jež z nich vyplynuly. Důraz bude kladen zejména na výsledek prvního kola voleb roku 2007 a proces rozpadu UDF, kterou v dubnu téhož roku do jisté míry nahrazuje nová Bayrouova strana MoDem.

Na základě důkladné analýzy všech výše popsaných témat se pokusím najít odpověď na otázku, zda lze považovat strmý vzestup prezidentského kandidáta UDF v prvním kole voleb roku 2007 za známku trvalejšího posílení středového proudu ve Francii a faktického oslabení současných bipartijních tendencí jejího politického systému. Hypotéza stojící na počátku zkoumání problematiky považuje fenomén „Bayrou 2007“ za jednorázový jev, který není, vzhledem ke konečným výsledkům prezidentských a parlamentních voleb, událostem, které bezprostředně po nich následovaly a nastavení

¹ SAUGER, Nicolas: *Entre survie, impasse et renouveau: Les difficultés persistantes du centrisme français*. In *Revue Française de Science Politique*, 54 (4), 2004, s. 704-708.

francouzského volebního systému předzvěstí trvalého vývoje směrem k posílení relevance středových politických sil, jejímž hlavním subjektem strana byla.

V práci budou postupně použity metody analytická, komparativní a historická, z nichž každá bude mít pro danou dílčí problematiku svůj opodstatněný význam.

1. Podstata centrismu a středových politických stran

Na samém počátku práce se jeví jako naprosto nezbytné řádně vymezit mnohdy problematické pojmy *politické centrum*, přívlastek *centristický a středová ideologie*, což nám dále umožní pracovat s jasnými koncepty a předejít tak možnému zmatení jejich smyslů². Nejprve se pokusím na francouzský případ aplikovat definice renomovaných politologů v čele s M. Duvergerem a poté se již zaměřím na zkoumání podmínek politické scény V. Republiky, ve kterých se zformovala *Union pour la Démocratie Française /UDF/*. Pozornost zde bude věnována specifikům a charakteru „středové“ strany a hlavním problémům, s nimiž se její představitelé museli po celé období její existence vypořádávat. Jedna podkapitola bude též věnována fenoménu tzv. *quadrille bipolaire*, jenž přesně vystihoval relativně nedlouhé období v rámci francouzské Páté republiky, kdy UDF patřilo stálé místo po boku nejsilnější pravicové strany RPR. V závěrečné kapitole budou srovnány argumenty ve prospěch a neprospěch středovosti UDF.

Definice pojmů

1.1.1 Politologické definice Maurice Duvergera a Reuven Hazana

Zdá se, že s problematikou definice centristických politických stran a jejich charakteristikou se potýkají politologové od samého počátku existence této vědní disciplíny. V současné době existuje několik možných přístupů k pojmům *politického středu a stran* k němu se hlásících. Nenajdeme tedy, podobně, jako by tomu mohlo být v případě některých dalších hojně používaných politologických pojmů, jedinou a široce přijímanou oficiální definici, na což ve svých pracích upozorňuje například izraelský politolog Reuven Y. Hazan³.

„*The center does not exist in politics*“⁴

Oproti autorům aktivně pracujícím s pojmem středových stran působí skupina

² Jak bylo naznačeno v úvodu, v průběhu celé práce budeme pojednávat o UDF jako o *středové straně*. Tento přístup byl zvolen nejen na základě faktu, že strana sama se takto prezentuje a hlásí se k dědictví a hodnotám centrismu, ale také proto, že navzdory její prokazatelné tendenci ke spolupráci s pravicovou RPR je v současném politickém systému s majoritním efektem voleb do Národního shromáždění jako taková i vnímána. Někteří autoři navíc používají pojem strana *umírněné pravice a středová* strana jako pojmy vzájemně zaměnitelné (viz. Julien Fretel).

³ HAZAN, Reuven Y: *Centre parties : polarization and competition in european parliamentary democracies*, London: Pinter, 1997.

⁴ DUVERGER, Maurice: *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*, s. 215.

politologů stavících se k nim spíše skepticky, až negativně. Jedním z jejich nejvýznamnějších představitelů je bezesporu Maurice Duverger, který zastává názor, že středová strana za určitých okolností sice může existovat, nicméně pojem *centra* jako takového charakterizuje jako pouhý geometrický bod, nikoli jako ideologii. V tomto bodě dochází k setkávání umírněných z obou stran politického spektra, což implikuje permanentní ideologické pravolevé rozdělení potenciální „*středové strany*“⁵. Duverger tedy vychází z přesvědčení, že cosi jako středová doktrína jednoduše neexistuje, poněvadž jejím proklamovaným cílem by byla „*syntéza protichůdných názorů*“, která ale nemůže existovat jinak, než v pouhé mysli tzn. v politické realitě možná není. Dále tvrdí, že paradoxem středu je, že „*skutečně vládne jen v tom případě, když neexistuje*“⁶, protože existuje-li, nemá potřebné prostředky vládnout efektivně a voliče navíc zbavuje možností výběru a následných šancí na demokratickou alternaci vládnoucích stran. Zatímco když centrum v podobě relevantní strany neexistuje, konkrétně například v podmínkách bipolárního systému britského režimu, působí na politické strany jako sblížovací prvek „motoru a brzdy“ a politiku hlavních subjektů systému tak vede k umírněnosti, čímž umožňuje realizaci středových projektů přijatelných pro všechny. Velkou nepřímou zásluhou zmíněného stavu je v neposlední řadě i snižování síly a vlivu extrémních stran v systému⁷.

Duvergerův přístup podporuje také italský politolog Giovanni Sartori. Podobně jako Duverger reálnou existenci strany politického středu neschvaluje a dokonce ji považuje za hrozbu celému systému. Středové strany totiž jeho přirozené zmírňující a zklidňující tendence potlačují až do té míry, že naopak může dojít ke zvyšování polarizace a vyhrocování extrémistických tendencí a jejich politik⁸. Přítomnost středových stran tak vystavuje riziku celý umírněně fungující systém. Užitečnost „středu“ tak Sartori chápe snad pouze v kontextu procesu získávání *středového voliče*, o jehož přízeň pravolevé strany usilují jako o rozhodující sílu. Tento volič je tím nepřímo nutí ke zmírnění jejich programových návrhů, čímž přináší i výše zmíněné pozitivní účinky do celého systému.

U M. Duvergera se setkáváme se dvěma vzájemně spjatými typy centrismu – *centrismem kamufláže a autentickým centrismem*⁹. Autentický centrismus se vyznačuje

⁵ DUVERGER, Maurice: *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*, s. 215.

⁶ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 282.

⁷ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 287 – 288.

⁸ SARTORI, Giovanni: *Parties and Party Systems*, s. 134 – 135.

⁹ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 279.

tím, že jeho nositel se snaží o politickou dohodu umírněné levice s umírněnou pravicí, přičemž jsou respektovány jak touha po zavádění jistých změn ve společnosti příznačná pro levicové strany, tak i pravicový konzervatismus. Duverger poznamenává, že vzhledem k jisté imobilitě levé části středu se ale často setkáváme s tím, že centristická strana většinou bývá ovládána pravicovými tendencemi a v drtivé míře kooperuje s pravicovými stranami¹⁰. Realita jednosměrného tíhnutí středových stran může být také podepřena konstatováním, že předpokládaná oscilace střídavé spolupráce s levicí a s pravicí je vzhledem k politickému boji a častému „vyřizování“ si účtů prakticky nerealizovatelná.¹¹

Podstatné rozlišení v Duvergerově teorii představuje také vláda „*středem*“ / *par le centre*/ a vláda „*ve středu*“ /*au centre*/. Zatímco první případ je spojen s bezmocností a znehybněním vlády, druhý koncept se uskutečňuje v realitě bipolárního systému, na nějž má blahodárny účinek tím, že dvě nejsilnější strany jsou tlačeny k umírněné politice a vládní strana vedena k vypracování umírněného programu, přijatelného pro opozici¹².

Zatímco *gouvernement par le centre* je vždy slabá díky tomu, že je tvořena aliancí umírněné pravice a levice, které se nikdy nejsou schopny dohodnout na společném konstruktivním programu, vláda v prostředí bipartismu strany skutečně tlačí k vedení umírněné politiky a k vypracování projektů přijatelných i pro opozici. Další výhodou *gouvernement au centre* je skutečnost, že hlavní silou ovlivňující směřování politiky jsou skutečně voliči a nikoli pofidérní kombinace středových koalic, jak by tomu bylo v *gouvernement par le centre*¹³.

Reuven Y. Hazan v otázce zkoumání centra zdůrazňuje nutnost základního rozdělení stran na *ideologicky* středově situované a strany středově pouze *prostorově umístěné*, tzv. *middle parties*.¹⁴ První ze jmenovaných se zpravidla vyznačují uzavíráním koalic fixovaných pouze na jednu stranu politického spektra, zatímco *middle parties* si dokáží udržet otevřenou koaliční pozici na obou stranách pravolevého spektra. Podotýká, že je nezbytné správně pochopit hluboký rozdíl mezi výše uvedenými druhy stran spočívající konkrétně v ideologické složce tzn. jejich

¹⁰ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 280–281.

Příkladem pravdivosti této teorie je nesporně francouzská UDF a její vazba na RPR / UMP.

¹¹ Idem, s. 282.

¹² Idem, s. 282–283.

¹³ Idem, s. 287.

¹⁴ HAZAN, Reuven Y: *Centre parties : polarization and competition in european parliamentary democracies*, s. 21.

příslušnosti k centristické *famille spirituelle*. Univerzální pilíře centristického politického proudu podle Hazana vyplývají z mezinárodního porovnání jednotlivých „centristických“ stran ve světě. Na základě tohoto srovnání lze potvrdit, že středové strany skutečně vycházejí z určité sdílené ideologické základny, jejímž charakteristikám se budeme věnovat níže. *Strany středu – middle parties* - jsou oproti nim „ideologicky slepé“¹⁵ a středovost vyvozují ze své prostorové pozice na pravolevém politickém spektru. Do něj jsou však často započítávány veškeré existující strany daného systému, extrémní složky nevyjímaje, a proto zde hrozí nebezpečí zkreslení pravé podstaty středu. Podle Hazana *stranou středu* strana zůstává tak dlouho, dokud je univerzálně použitelným koaličním partnerem a sama sebe takto i vnímá. Vezmeme-li v úvahu francouzskou UDF, bude možné ji vzhledem k její úzké spolupráci s RPR v rámci *quadrille bipolaire* zařadit do skupiny ideologických středových stran.

K centristickým stranám se vyjadřuje také americký politolog Anthony Downs, který jejich vznik přičítá konkrétně dvěma faktorům: rostoucí vzdálenosti mezi politickými stranami na obou koncích spektra a jejich zintenzivňující se ideologické polarizaci. Ta může v krajním případě vést až ke zhroucení bipartijního systému a prosazení se právě třetího hráče – středové strany.

Jak později ukážeme, na UDF bude možné s úspěchem aplikovat hned několik výše popsaných definic. Na vývoji strany¹⁶ se prokázalo, že svou podstatou odpovídala Duvergerově teorii trvalého pravolevého vnitřního rozdělení středových subjektů, které nedovoluje vedení sladěné, jednotné politiky. Dále se domnívám, že bude možné UDF označit též za stranu ideologicky středově situovanou a skutečně náležející k centristické *famille spirituelle*. Tomu odpovídá i zmíněná praktická orientace na politické partnery pouze na jedné straně politického spektra, zde na pravicovou RPR / UMP, která však bývá velmi často použita jako logický argument proti středovosti UDF. Této otázce se blíže věnuji dále.

¹⁵ Idem, s. 25.

¹⁶ Především v 90. letech 20. stol., kdy se od ní odštěpily DL a PR. Viz dále.

1.1.2 Jádro středové ideologie

Budeme-li nadále vycházet z předpokladu, že středová strana je, stejně jako „standardní“ politické proudy, založena na poměrně jasně definované ideologii, pak její obecnou myšlenkou může být vláda střední třídy. Ta je například v Hazanově teorii považována za nejlepší a nejvyváženější možný způsob řízení státu a v politice tedy představuje jakousi „zlatou střední cestu“ zajišťující udržení bezpečné vzdálenosti od všech extrémů¹⁷. François Guizot tuto tendenci pojmenoval již v 19. století jako „*juste milieu*“ – spravedlivý střed.

V nejobecnějším slova smyslu je možné určit základní pilíře centrismu takto : uplatnění liberalismu v ekonomickém i lidském směru, důraz na humanistické hodnoty, v konkrétních případech, jakým je právě i francouzský hrají velkou roli křesťanské hodnoty. Ve většině moderních demokracií přijaly v různých podobách zmíněný základ za svůj strany obsahující ve svém názvu pojmy jako křesťansko-demokratická, liberální, lidová či demokratická. Domnívám se, že lze oprávněně tvrdit, že z historického hlediska má na formování centristického proudu podstatný vliv právě složka křesťanská evokující lásku k bližnímu, platnost ověřených vzorců chování, chránící tradiční společenskou hierarchii a dodržování morálních zásad a svobody jedince. Kombinace všech zmíněných složek skutečně dává vzniknout stranám, které by na striktně pravolevé stupnici byly nezařaditelné. Z pravicových tradic tyto strany v různé míře přebírají liberalismus a křesťanské hodnoty, zatímco s levicí je pojí proklamovaný humanismus, jistý společenský kolektivismus a nutnost práce pro komunitu, ve které má každý své určené místo.

Ve francouzském prostředí lze podle Historického slovníku politického života¹⁸ v rámci centristického politického proudu rozlišit tři složky: republikány, křesťanské demokraty a sociální demokraty. Reálně dochází k jejich spojení do jednoho politického subjektu až za V. Republiky, přičemž téměř nikdy nebylo možné s absolutní jistotou tvrdit, že existuje cosi jako jasné centristické paradigma a že centrismus dostal konkrétní jednotnou podobu. Jako jedno z nejvýraznějších specifíků francouzského centrismu¹⁹ lze vnímat důraz na individualitu a osobní angažovanost jeho politiků, z nichž každý má svůj vlastní zájem a ambice a opírají se o podporu „svých“ vlastních

¹⁷ HAZAN, Reuven Y.: *Centre parties : polarization and competition in european parliamentary democracy*, s. 21.

¹⁸ SIRINELLI, Jean-Francois: *Dictionnaire historique de la vie politique française au XX siècle*, s. 193.

¹⁹ Připustíme-li, že za Páté republiky byla hlavní silou centrismu právě UDF spjatá s tradicí notáblů.

voličů²⁰. Tím se v jistém smyslu dostávají mimo politické spektrum, nad jeho pravolevé rozdělení. Konkrétně v případě UDF se velmi často jako zdánlivě jediný důvod sjednocení jejích frakcí k jednotnému postupu jeví potřeba chránit stávající systém před přístupem k moci extrémistů různého druhu.

1.1.3 Středová strana a centristická politická strategie

Určitá mnohotvárnost pojmu způsobuje, že *centrismus* může v širším pojetí zahrnovat hned několik složek, jejichž vzájemný rozdíl nemusí být na první pohled zcela zřetelný. Jedná se o nuance, které odlišují skutečnou *středovou stranu* od pouhé středové *politické strategie* schovávající se za na první pohled ideologicky zabarvená hesla. Pro první z uvedených je typické, že chrání svou *středovou ideologii* a vizi fungování společnosti a prezentuje ji tak voličům ve svém volebním programu. Naopak *centrismus* jako pouhý styl či taktika se jeví jako velmi rafinovaný a účinný politický nástroj umožňující nalákat voliče a rychle proniknout mezi hlavní politické hráče. A to zejména v systémech, kde se výrazně prosazuje bipartismus stavící proti sobě dvě zřetelně odlišné koncepce světa.

Za příznivých společenských a politických okolností tzn. v případě značné voličské nespokojenosti vyvolané například pocitem omezení možnosti výběru stran či kandidátů a za existence reálné hrozby efektu zbytečného hlasu, který menší stranu může ohrozit, se nabízí možnost přistoupit k důslednému využití centristického diskurzu či strategie. Jejich smysl zpravidla spočívá v kritice bipartijního systému a nabízení nové, třetí cesty. V této souvislosti je na místě posloužit si na příkladu Francie a UDF konkrétní ukázkou popsaného rozporu. Francouzský politický systém je dnes prokazatelně nastaven na volební zvýhodnění dvou tradičně nejsilnějších stran: pravicové UMP²¹ a levicové PS²². Strategie, po které logicky může sáhnout každá menší strana nacházející se mezi těmito hlavními formacemi²³, v našem případě UDF, je přirozeně kritika diskriminačního působení tohoto systému. François Bayrou tak například, podobně jak to činili všichni

²⁰ Ač typický znak „centristů“ z UDF, odpovídá tato charakteristika také některým politikům z RPR/UMP/. Notabilitu tedy není možné chápat jako výhradní vlastnost UDF či jakékoli jiné strany.

²¹ Union pour un Mouvement Populaire.

²² Parti socialiste. Důkaz o bipartizaci a jejích aspektech ve Francii podává GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, Sciences Po Les Presses, 2007.

²³ A nejen v prostoru mezi nimi, ale též extremistické strany ležící na okraji spektra jako FN či PCF.

jeho předchůdci v čele UDF, zejména během své kampaně s úspěchem používal silně kritickou rétoriku odmítající stávající většinový efekt především parlamentních voleb a faktickou bipolaritu francouzského systému. Ačkoli z pozice menší strany je tato rétorika a jeho cíle pochopitelná a nejedná se o nic jiného než o legitimní hájení svých zájmů, je to přesný příklad jednoho z možných zručných využití středového diskurzu. Přestože Nicolas Sauger konstatuje, že důkladné prostudování volebního programu UDF a jejího prezidentského kandidáta do značné míry odpovídá pojmu středu tj. střední cestě mezi programy levice a pravice, je přesvědčen, že v případě strategie F. Bayrou je centrismus spojen zejména s politickým stylem. Ten nabyl nové dimenze v poslední dekádě v souvislosti s prezidencializací UDF²⁴.

Podle Muriel Montero není žádná strana sama o sobě centristická, avšak může používat centristickou strategii. Podmínkou její úspěšné realizace je program, který umožňuje překonání existujících pravolevých rozkolů a tvorbu aliancí jak s partnery pravicovými, tak levicovými. V tomto případě se tedy de facto vyslovuje v konceptu Hazanovy middle party. Dodává, že abychom mohli klasifikovat stranu jako středovou, je nutné splnění podmínky existence systému s jasně vymezenou pravíci a levicí²⁵.

Centrismus v Páté francouzské republice

1.2.1 Cesta ke vzniku UDF

Francie je státem, ve kterém lze projevy a politické ambice moderního centrismu vysledovat již od konce 18. století. Na intenzitě nabývají zejména v poválečném období 40. let 20. století, kdy se v podmínkách IV. republiky formuje hnutí, které má nejprve ambice stát se stranou generála de Gaulla. Později, konkrétně po alžírské krizi a protikladných názorech na evropskou integraci²⁶, se chce naopak proti osobnosti Charlese de Gaulla a jeho politice jasně vymezit, stejně tak jako vůči pravicovým stranám stigmatizovaným v souvislosti s nacistickým režimem Vichy a vůči levici a komunismu. Tyto všechny charakteristiky navíc podtržené křesťansko

²⁴ SAUGER, Nicolas: *Entre survie, impasse et renouveau: Les difficultés persistantes du centrisme français*. In *Revue Française de Science Politique*, 54 (4), 2004, s. 710.

²⁵ MONTERO, Muriel: *Le Centre démocrate de 1962 à 1974 : l'impossible défi de la conquête du pouvoir*. In GUILLAUME, Sylvie: *Le centrisme en France aux XIXe et XXe siècles: un échec?*, s.162.

²⁶ PEROTTINO, Michel: *Francouzský politický systém*, s. 239 – 240.

demokratickou ideologií vystihují podstatu Mouvement Républicain Populaire /MRP/²⁷. MRP, založené na sklonku války Georgesem Bidaultem, se stalo jasným vítězem prvních poválečných parlamentních voleb a spolu se SFIO a komunisty /PCF/ tvořilo až do konce 50. let strany tripartity. V V.Republice datující se od roku 1958 pak je možno v řadách politiků orientovaných na křesťanské a demokratické hodnoty vysledovat trvalé snahy etablovat silnou středovou stranu, která by rušila pomalu nastupující bipartismus a přinášela demokratickou třetí cestu.

Pro potřeby zkoumání francouzského centrismu s důrazem na UDF bude praktické vymezit si období po roce 1958 na dvě části, jejichž mezníkem se stal rok 1978, kdy došlo k založení strany. Prvnímu období, jehož hlavní vývojová stádia je dobré pro lepší porozumění zmínit, se budu věnovat jen velmi stručně s tím, že hlavní pozornost se dále bude soustředit na dobu po roce 1978.

V 60. letech 20. stol. lze za klíčovou postavu centrismu ve Francii nepochybně považovat Jeana Lecanueta, který v roce 1963 stanul v čele MRP, jejímž neúspěšným kandidátem na úřad prezidenta republiky se o dva roky později stal²⁸. Jeho volební výsledek / 15,6 % / a s ním spojené vyřazení v prvním kole však lze v letech, kdy se vliv MRP již snižuje a blíží se její zánik považovat za relativní úspěch. Po volbách se však Lecanuet osamostatňuje a s úmyslem konsolidace negaullistického centra zakládá, podobně jako jeho následovník Bayrou v roce 2007, vlastní stranu Centre Démocrate, která se o deset let později sloučí se sesterskou CDP, aby dala vzniknout Centre des démocrates sociaux /CDS/, nejdůležitější složce budoucí UDF. Pod označením CDS strana v roce 1978 vstoupí spolu s Republikány a Radikály do federace UDF, jejímž prvním předsedou se stává právě někdejší prezidentský kandidát Lecanuet²⁹.

Druhým momentem znamenajícím vzestup centra v 60. letech 20.století se staly prezidentské volby konané roku 1969, ve kterých se jako středový kandidát představil Alain Poher, předseda senátu, jenž byl po odstoupení Charlese de Gaulla nucen dočasně se ujmout funkce v Elysejském paláci. K této situaci došlo v důsledku negativního výsledku referenda vyhlášeného generálem de Gaullem téhož roku. Předmětem návrhu zamítnutého 52,4% hlasů byla reforma Senátu a francouzských regionů. Prezidentem bylo toto rozhodnutí občanů vnímáno jako vyjádření nesouhlasu a nespokojenosti s jeho

²⁷ BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 113 – 115.

²⁸ Idem, s. 117 – 118.

²⁹ Idem, s. 125.

vlastní osobou a „osobní prohra“ jej v souladu s tehdejším chápáním postu hlavy státu vedla k rychlé rezignaci.

Zajímavým aspektem referenda bylo, že za strůjce generálova neúspěchu byli považováni hlavně voliči středových stran – zejména Křesťanské demokracie. Na levé straně politického spektra pak tato úvaha vedla ke vzniku zajímavé strategické myšlenky. Ta spočívala v předpokladu, že pokud se má s gaullismem v Elysejském paláci nadobro skoncovat, nejlepší strategií v nadcházejících mimořádných prezidentských volbách bude nasazení a podpora středového kandidáta³⁰, který by dokázal podobně jako nadstranický de Gaulle přitáhnout potenciálně nejvíce voličů. Tím nejvhodnějším se v dané situaci stal Alain Poher, který jako dočasný nejvyšší představitel země sice dobře chápal novou politickou situaci, nicméně s vlastní kandidaturou poněkud váhal: „*Nejsem kandidát, nepřeji si jím být, ale bude to možná mou povinností*“³¹. To se také, za optimistického povzbuzení plynoucího z předvolebních průzkumů, nakonec stalo.

Nicméně Poherova zdánlivě výhodná kandidátská pozice ve skutečnosti nebyla jednoduchá. Tím, že se představoval jako nadstranický kandidát národního smíření a sjednocení a nevymezil striktně svůj program, ani směr své budoucí prezidentské politiky naopak o podstatný voličský potenciál přišel³². Nikdo z politiků, ani voličů totiž nevěděl, co přesně bude možné od „*sympatického a čestného*“ muže očekávat³³. Tyto nejasnosti spojené s relativně špatně organizovanou kampaní ostře kontrastovaly se sebevědomou kampaní budoucího vítěze voleb – Georgese Pompidoua.

Do druhého kola prezidentské volby se sice Poherovi postoupit podařilo / Pompidou 44%, Poher 23,5% /, avšak jeho protikandidát mu v něm následně uštědřil drtivou porážku. A to i přes fakt, že Poher mezi dvěma koly systematicky pracoval na klíčovém získání hlasů levice. Jeho prohra z 15. června 1969 nakonec způsobila značné oslabení středového politického proudu po tom, co se hlavní tři muži centra Duhamel, Fontant a Pleven rychle připojili k pravicové prezidentské většině³⁴. Z příkladu Poherova „povinného politického dobrodružství“ je možné do určité míry vypozerovat volební paralelu se středovým kandidátem Bayrouem v roce 2007. Ačkoli jeho

³⁰ DREYFUS, Francois-Georges: *Histoire de la démocratie chrétienne en France*, s. 361 – 362.

³¹ Idem, s. 363.

³² PEROTTINO, Michel: *Francouzský politický systém*, s. 240 – 242.

Alaina Pohera se v prvním kole rozhodl ve prospěch G. Pompidoua nepodpořit také Valéry Giscard d'Estaing stojící v té době v čele *Républicains Indépendants* /RI/.

³³ DREYFUS, Francois-Georges: *Histoire de la démocratie chrétienne en France*, s. 364.

³⁴ Idem, s. 365.

kandidatura nebyla žádným donucením a do druhého kola volby se mu nepodařilo postoupit, ostatní charakteristiky vykazují jistou podobnost.

1.2.2. UDF a její specifika

Po událostech roku 1969 lze za nejdůležitější moment pro politické centrum považovat jednak vznik křesťansko-demokratické strany CDS v roce 1975 a zejména pak založení UDF, kterému budou věnovány následující řádky.

Union pour la Démocratie Française vznikla 1. února 1978 jako prezidentská strana Valéry Giscard d'Estainga za účelem dosažení co nejlepšího výsledku v nadcházejících legislativních volbách, čímž měla upevnit pozici úřadujícího prezidenta. Ten měl v úmyslu narušit existující politickou dominanci PS a RPR a nabídnout občanům atraktivní „třetí cestu“: „*Francie si přeje, aby jí bylo vládnuto ve středu*“³⁵. UDF se nicméně již od počátku vzhledem ke své konfедераční podstatě³⁶ nevyhnula pravolevým štěpením a vnitřní nejednotnosti. Její členské strany³⁷ se již na ustavujícím kongresu v roce 1979 rozdělily na středo-levicové a středo-pravicové /konkrétně CDS a radikálové se označili za středovou levici, zatímco Republikánská strana PR se přihlásila k pravici/³⁸. Tento vývoj nám opět nemůže než potvrdit výše naznačenou teorii M. Duvergera hovořící o stálém rozštěpení středové strany. Chronická nejednotnost plná pravolevých tendencí a konfедераční charakter se stanou věčným prokletím UDF a následně přímou příčinou jejího zániku a oslabení středového proudu ve Francii³⁹.

Zaměříme-li se nyní na podstatu francouzské UDF, lze uvést, že mezi nejdůležitější charakteristiky patří její notabilní podstata tj. existence specifického „politického personálu“, který je pokládán za nezbytnou podmínku úspěchu strany⁴⁰. Notáblové jsou nerozlučně spjati s celou francouzskou politickou scénou již od 19. století⁴¹. Vyznačují se značnou nezávislostí na mateřské stranické organizaci, dobrou etablovaností a angažovaností ve svém volebním obvodu a schopností mobilizovat své

³⁵ Valéry Giscard d'Estaing, projev ze dne 8. října 1972 v Chaventou.

³⁶ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 171.

³⁷ UDF byla zastřešující organizací pěti stran: CDS, MSDF, CPR, PR – Republikáni, PR - Radikálové

³⁸ MASSART, Alexis: *l'UDF*, s. 280-290.

³⁹ Za předpokladu, že UDF považujeme za jeho hlavní představitelku.

⁴⁰ FRETTEL, Julien: *Le parti comme fabrique de notables: Réflexions sur les pratiques notablistiques des élus de l'UDF*. In *Politix*, Nr. 54 Vol. 17, 2004, s. 45-72.

⁴¹ Nelze proto tvrdit, že by byli výhradní součástí centristů či pozdější UDF, poněvadž působí i v UMP /RPR/. Nejpriznáčnější však skutečně jsou pro UDF a její zejména křesťansko-demokratické předchůdce.

voliče při politických i nepolitických příležitostech. Notáblly se většinou stávají vážené osobnosti na místní či regionální úrovni jako lékaři, učitelé či starostové obcí, kteří bývají velmi úzce spjati s katolickým prostředím a jeho hodnotami. Až z 82% sami bývají aktivními katolíky a 97% z nich vzešlo z katolické rodiny⁴². Tomu lze prokazatelně přičíst jejich intenzivní činnost na místní úrovni, jejímž prostřednictvím se snaží pomáhat potřebným a celé komunitě, zakládat a vést dobrovolnické organizace různé povahy /např. Armada v Rouen, Avenir 47 v Lot et Garonne, Avenir Bretagne a další/. Tímto způsobem si velmi efektivně dokáží jakoby „na oplátku“⁴³ získat trvalou přízeň svých voličů ve volbách. Notábllové tak vůči straně vytvářejí paralelní strukturu své vlastní moci, která je jednou z příčin křehkosti zastřešující UDF. Nevýhodou systému osobnostní pozice je skutečnost, že pokud se notábl rozhodne skončit se svými politickými aktivitami a nepředstaví svého nástupce, zpravidla již v minulosti společensky angažovaného, dojde ke ztrátě voličů UDF, kteří byli spjati právě s původním notáblem. Stejný efekt se dostaví i v případě, že notábl se rozhodne změnit politickou stranu a přejde spolu se svými věrnými většinou do UMP / dříve RPR.

1.2.3 Období *quadrille bipolaire*

Termín *quadrille bipolaire*, poprvé použitý M. Duvergerem, označuje relativně nedlouhé období V. francouzské republiky datující se od parlamentních voleb 1978, které daly v Assemblée Nationale vzniknout dvěma politickým blokům složeným ze čtyř stran: RPR a UDF na pravici, PS a PCF na levici⁴⁴. Tyto dva bloky předznamenávající budoucí bipartizaci Francie pravidelně obsazovaly přes 90% křesel v AN. Od 90. let 20. stol. je však možné pozorovat úpadek jejich dvou minoritních složek – PCF a UDF odehrávající se ve prospěch PS a RPR. Na základě výsledků parlamentních voleb poslední dekády, které dočasně francouzský systém modifikovaly na tripartitní⁴⁵ /složený z umírněné pravice, extrémní pravice a PS/, lze konstatovat, že struktura *quadrille bipolaire* se již z francouzského systému fakticky vytratila. V současnosti by francouzský stranický systém mohl být nejvýstižněji charakterizován

⁴² FRETTEL, Julien: *Le parti comme fabrique de notables: Réflexions sur les pratiques notabilitaires des élus de l'UDF*. In Politix, Nr. 54 Vol. 17, 2004, s. 45-72.

⁴³ Julien Fretel hovoří o principu protislužby fungujícím mezi notáblly, straníky a občany-voliči.

⁴⁴ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 167.

⁴⁵ ANDERSEN, Robert; EVANS, Jocelyne A. J.: *Contemporary developments in political space in France*. In EVANS, Jocelyne A.J.: *The French Party System: Continuity and Change*. s. 171-186.

jako bipartismus⁴⁶. Někteří autoři přesněji hovoří o „*umělem bipolárním multipartismu*“⁴⁷, v němž převažuje pravolevá dimenze vztahů, která má svou příčinu v ústavním rámci V. Republiky. Ten tlačí systém prostřednictvím nastavení volebních pravidel s většinovým efektem k existenci dvou silných stran – UMP, PS. Konkrétně pro dvoukolové parlamentní volby v současnosti platí, že z poslanceckých kandidátů jednoho volebního okrsku postupují do druhého kola ti, kdo překročili hranici 12,5 % hlasů zapsaných voličů⁴⁸. Ve druhém kole pak dochází k logickému přeskupení voličských preferencí zpravidla mezi dva, vzácně pak tři kandidáty, kterými bývají většinou socialista a kandidát nejsilnější pravicové strany. Toto nastavení prokazatelně znevýhodňuje malé subjekty, které mnohdy nejsou schopny stanovenou hranici překročit a získat relevantní počet křesel v AN.

Pro volby v roce 1986 byl volební systém poupraven na proporční⁴⁹, a umožnil zejména UDF, aby si zajistila vysoký počet poslanceckých křesel. Ještě téhož roku však proběhl návrat k osvědčenému většinovému systému, při němž zůstalo až do současnosti.

Pokud bychom měli vyjmenovat hlavní příčiny postupného rozpadu *quadrille bipolaire*, bude mezi ně patřit silné oslabení komunistické strany /PCF/, která z perspektivy roku 2008 již zřejmě nenávratně ztratila velkou část svého elektorátu. Ten se hlavně v 90. letech přesouval do řad PS a do nově vznikajících i zavedených extrémně levicových stran, ale překvapivě také do pravicové Front National /FN/. Extrémně pravicová FN tak představuje další důvod zániku politického čtverce. Strana Jean-Marie Le Pena již koncem 80. a zejména v 90. letech díky celkové neutěšené situaci ve francouzské společnosti v důsledku a klesající bezpečnosti v zemi související s imigrační problematikou zaznamenává citelný vzestup voličské přízně. Jejím vrcholem se stávají prezidentské volby roku 2002, v nichž získává její šéf J.-M. Le Pen nejprve podporu 16 a poté, v souboji s J. Chirakem, 20% voličů.

Definitivní zánik *quadrille bipolaire* byl ale bezpochyby potvrzen také postupným rozkladem UDF, který byl po prezidentských volbách 2007 završen vznikem

⁴⁶ GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 34.

⁴⁷ ANDERSEN, Robert; EVANS, Jocelyne. A. J.: *Contemporary developments in political space in France*. In EVANS, Jocelyne A.J.: *The French Party System: Continuity and change*. s. 171-186.

⁴⁸ <http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/election-depute.asp#scrutin>

⁴⁹ Politickým důvodem dočasného návratu ke IV. Republice byla snaha F. Mitteranda zmírnit očekávanou prohru PS a nedovolit RPR a UDF získat absolutní většinu v AN. RPR-UDF tak svým jasným vítězstvím obsadila pouze relativní většinu křesel. Oficiálním důvodem nového volebního zákona č. 85-690 z 10. 7. 1985 byla skutečnost, že tato tvořila součást volebního programu Mitteranda.

AVRIL, Pierre: *La Ve République, histoire politique et constitutionnelle*, s. 287-290.

Vrátíme-li se nyní na konec 70. let k nově založené UDF a její pozici v rámci *quadrille bipolaire*, lze konstatovat, že vznik strany iniciovaný prezidentem d'Estaingem svůj účel splnil tzn. došlo k zformování silné středové alternativy a prezidentské strany. V legislativních volbách do AN v březnu roku 1978 strana sice získává „pouhých“ 124 křesel a musí tak po RPR se 154 poslanci zaujmout až nechtěnou pozici druhé nejsilnější strany, ale stále lze její výsledek chápat jako úspěch. Svou sílu potvrzuje i v historicky prvních přímých volbách do Evropského parlamentu roku 1979, ze kterých pod vedením Simona Veile vychází s 27,6% jako nejsilnější francouzský subjekt⁵⁰. Centristické triumfální období je však tvrdě zakončeno neúspěchem Valéry Giscard d'Estaigna, který v souboji o prezidentský post se socialistou F. Mitterandem o dva roky později jasně prohrává⁵¹. Tento reálný odklon voličské přízně od centristické síly se odehrává v kontextu celkové recese francouzské pravice a nástupu tzv. „červené vlny“⁵² vzniklé v důsledku nespokojenost občanů s neustálým nárůstem nezaměstnanosti, postupnou ztrátou konkurenceschopnosti domácích podniků a umocněná faktem, že PS se dokázala odpoutat od podpory komunistů (PCF). Prezidentské volby 1981 byly také poznamenány relativně vysokou mírou neúčasti a odevzdáním mnoha prázdných hlasovacích lístků. V případě neúspěchu prezidenta d'Estainga hrála roli skutečnost, že nedošlo k nezbytnému transferu hlasů pravicových voličů, kteří tak vlastně rozhodli o vítězství levice⁵³. Parlamentní volby sice ukázaly, že RPR ani UDF své voliče zcela neztratily⁵⁴, ale bylo evidentní, že levice v daném období nabyla na síle. Obě strany v roce 1984 představují společnou kandidátku pro místní a evropské volby, která přináší opět úspěch – zejména evropské volby znamenají zisk 57% hlasů⁵⁵. Lze tvrdit, že v tomto období prožívá UDF navzdory relativnímu oslabení své pozice jedno ze svých nepočtených „období solidarity“⁵⁶, v němž vnitřní rozpory poněkud ustupují do pozadí a strana se neúnnavě

⁵⁰ BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 125 – 126.

⁵¹ D'Estaingův neúspěch při obhajování mandátu je mimojiné přičítán narůstajícím vnitřním bojům uvnitř pravého bloku /RPR,UDF/, v němž chce J. Chirak definitivně zajistit dominantní pozici své RPR. GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 18.

⁵² BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 126.

⁵³ Idem.

⁵⁴ RPR získává 20,9%, UDF 19,2%.

⁵⁵ BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 128.

⁵⁶ MASSART, Alexis: *l'UDF*, s. 220.

připravuje na nadcházející parlamentní volby 1986. Ty probíhají v podmínkách proporcčně upraveného volebního systému, který se pro pravici i UDF ukáže jako velmi přínosný a znamenají vznik první francouzské kohabitace. UDF zde v rámci společné kandidátky s Chirakovým RPR získává 127 křesel /RPR 291/⁵⁷.

Nicméně nejednotnost a roztržité zájmy strany se destruktivně projeví opět v prezidentských volbách 1988, kdy za UDF kandiduje Raymond Barre, který ale za sebou nedokáže pevně sjednotit celou stranu. Podporuje jej pouze jeho „mateřská“ CDS, což ve spojení s faktem, že se mu v prvním kole nepodařilo oslovit nový elektorát zapříčiní opětovné selhání UDF jako prezidentské strany⁵⁸.

Po rozpuštění AN a parlamentních volbách téhož roku se ale potvrzuje, že UDF má nezpochybnitelný voličský potenciál, poněvadž poprvé a naposledy v historii získává více křesel než pravicová RPR a 49 z jejích poslanců utváří v parlamentu samostatnou centristickou skupinu, která je založena na principu osobního svobodného hlasu⁵⁹.

Zbytek zástupců zvolených za UDF se přimkne k RPR. V tomto momentu však UDF od historicky nejvyššího zisku hlasů dělí ještě pět let. Parlamentní volby 1993 totiž znamenají obrovskou sílu v podobě 213 zvolených poslanců, kteří jsou schopni si pod vedením Ch. Milla založit silnou samostatnou parlamentní skupinu. UDF má tedy již podruhé možnost pohodlně existovat v podmínkách kohabitace socialistického prezidenta a pravicového premiéra⁶⁰.

Když před evropskými volbami následujícího roku Phillipe de Villiers, člen UDF, oznamuje zájem v nich nezávisle kandidovat, dochází ve straně k první strukturální změně spojené s odchodem de Villierse a jeho příznivců. Ti zakládají Mouvement pour la France /MPF/, které odpovídá charakteristice ryze pravicové formace zdůrazňující patriotismus. De Villiersovi se tímto krokem podaří nejen zviditelnit sebe a svůj evropský projekt postavený na velmi střízlivých názorech na způsob a rozsah probíhající integrace, ale také při zisku 12 % hlasů oslabit konkurenční společnou kandidátku „L'Union UDF-RPR“ vedenou křesťanským demokratem Dominiquem Baudisem. Značná část voličů RPR se totiž rozhodne dát přednost před vlastní stranou právě Villiersově „Majorité pour l'autre Europe“. Lze se domnívat, že tento transfer

⁵⁷ BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 128.

⁵⁸ Idem, s. 129.

⁵⁹ Idem, s. 129.

⁶⁰ S ohledem na fakt, že podle výše uvedených informací UDF byla po většinu své existence přimknuta k pravicovému RPR se může zdát, že o centristu v jejím případě nemůže být řeč. Nicméně takto přímočarý závěr by mohl být, jak se pokusí vysvětlit dále, učiněn příliš ukvapeně a nevystihoval by správně realitu.

voličů byl výsledkem jak programové zajímavosti⁶¹ Villiersova projektu, tak pravicových nesympatií vůči středovému Baudisovi⁶².

Prezidentské volby 1995 představovaly pro UDF další výzvu a ve svém výsledku znamenaly „*vyvrcholení dominance*“ RPR v pravém bloku⁶³. Objevily se samozřejmě tendence nasadit v nich vlastního kandidáta, což se však příliš nepovedlo a centristé se nakonec rozhodují pro podporu pravicového Eduarda Balladura, pro nějž následně hlasuje i většina jejich voličů. Balladur se však kvůli velkému počtu pravicových kandidátů a malé mobilizační schopnosti UDF nedokáže prosadit do druhého kola volby, z nějž jako vítěz odchází šéf RPR Jacques Chirak⁶⁴.

V polovině 90. let prochází v rámci UDF proměnou její hlavní složka – CDS, kterou François Bayrou v rámci své vize vytvoření silného a modernizovaného subjektu transformuje na Force démocrate /FD/⁶⁵. FD se pak v legislativních volbách 1997 ukáže jako nejsilnější hráč UDF, což jejímu předsedovi vynese post šéfa parlamentní skupiny strany v AN⁶⁶. V přibližně stejné době probíhají v rámci konfederace vedené nyní François Léotardem snahy o širší reformy směřující k posílení a potřebné konsolidaci UDF, které se ale za jeho předsednictví nepodaří zrealizovat. V roce 1998 v souvislosti s problémem regionálních rad a spolupráce jejich pěti středových předsedů s FN následuje v UDF krize v jejímž důsledku stranu opouští DL a níž se podrobněji zmíníme níže. Odchod další složky UDF poskytl skvělou příležitost provést hlubší konsolidaci strany⁶⁷, které se aktivně chopí F. Bayrou a již přetvořenou „Nouvelle UDF“ tak vede do evropských voleb 1999, kde její samostatná kandidátka získává slušných 9,3%. V dalších letech Bayrou neustává ve svém úsilí vytvořit silnou a schopnou středovou stranu a logicky by se do budoucna nejrady vyhnul strategii

⁶¹ Podstatou evropské politiky navrhované Villiersem je i dnes především ochrana vlastních zájmů Francie v rámci EU, snaha omezit „vměšování“ se orgánů Unie do běžného života občanů prostřednictvím přehnané tvorby zbytečných direktiv, idea přiřknutí pouze velkých-globálních problémů do rukou Unie, nebo jasný nesouhlas s rozšiřováním Evropy /zejména o Turecko/. Lze proto říci, že Villiers a jeho strana se svým programem situují mezi politiku dnešní UMP a FN.
<http://www.pourlafrance.fr/projetpresidentiel.php#europe>.

⁶² BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 130 – 132.

⁶³ GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 18.

⁶⁴ I když v prezidentské volbě UDF opět zklamala, nutno dodat, že si stále udržuje poměrně solidní zastoupení v AN.

BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 133.

⁶⁵ V duchu hesla „rassembleur et conquérant“ - strana jež má shromažďovat, spojovat a dobýt vítězství.
Idem, s. 134.

⁶⁶ Idem, s. 135.

⁶⁷ Přesněji je potvrzeno spojení FD, PRIL a UDF-AD, zatímco Parti radical (PR) a PPDF si vyžádají zachování autonomie.

společné kandidátky s RPR. Ta se ale v místních volbách 2001 ukáže jako výhodná⁶⁸.

Shrneme-li nyní argumenty vyplývající z informací doposud v textu uvedených, můžeme dojít přinejmenším ke dvěma různým závěrům. Hypotézu, že v UDF lze spatřovat hlavní středovou stranu V. Republiky podpoří některé prvky z teorií R. Hazana i M. Duvergera, její historické kořeny a paradoxně i povaha působení UDF v politické realitě, kterou však lze využít i k obhájení hypotézy opačné. Zastavíme-li se právě u tohoto sporného bodu, lze tvrdit, že pokud UDF byla ve většině případů pevně navázána na spolupráci s pravicovou RPR, činila tak jednak především kvůli politické nutnosti vyplývající z fungování volebního systému a francouzských institucí a jednak také na základě faktické ideové blízkosti některých svých složek s RPR. Tyto se od ní ale od 90. let postupně oddělují, čímž se odhaluje její „centristické jádro“ v podobě CDS / FD.

Ve francouzském případě velmi často dochází k tomu, že pojmy centristická strana a umírněná pravice bývají zcela volně zaměňovány, což působí definiční problém. Jeho příčinou může být specifické rozložení politických stran na pravolevé škále, díky čemuž se posouvá poloha „umírněné pravice“ do oblasti kolem centra. Přihlédneme-li potom k domněnce, že RPR / UMP se nachází o trochu blíže centrálnímu bodu stupnice než PS, je toto splynutí pojmů do značné míry pochopitelné. Jako druhá možnost řešení se nabízí vysvětlení odvozené od reálného vedení politiky „napravo“ a jejího centristického diskurzu. Nicméně s jistotou lze říci, že UDF vznikla za přispění subjektů i osobností hlásících se přímo k dědictví centrismu, ale i pravicově smýšlejících. Během svého působení se přes životně důležitou alianci s RPR vždy snažila připomínat a oživovat dědictví svého původu. Zvláště v poslední dekádě se její vývoj ubíral procesem krystalizace ústícím v návrat k centrismu v praxi. Ten byl a stále je uskutečňován pod vedením François Bayrouem, jak bude ukázáno dále.

⁶⁸ Byla představena společná kandidátka RPR,UDF a DL
BRECHON, Pierre: *La France aux urnes - 60 ans d'histoire électorale*, s. 136-137.

1.2.4. Největší problémy centrismu UDF

Volební a stranický systém

Ustavením Páté republiky bylo po neblahých zkušenostech s předchozím zřízením IV. Republiky – do Ústavy zavedeno několik zásadních změn, které se opakovaně ukazují jako osudné pro menší středové strany, UDF nevyjímaje. Především se jedná o „nevýhody“ vyplývající z dvoukolového většinového volebního systému. Tento systém používaný téměř na všech úrovních voleb nedovoluje „středu“ efektivně a trvale vstoupit do politické hry. A je to především systém legislativních voleb, v jehož důsledku centrističtí kandidáti většinou chybějí v AN.

Podle Duvergera lze velkou část „viny“ na nemožnosti prosazení se přičítat také institucím V. Republiky: „...*centrismus by vydržel dlouho, kdyby Francie neměla instituce, které urychlily jeho pád.*“⁶⁹ Základem V. Republiky se totiž stal trojúhelník institucí tvořený prezidentem, premiérem a parlamentem, který za pomoci stranické bipolarizace nepochybně zajišťuje potřebnou efektivitu a hladké fungování země, nicméně svou logikou „*centrismus vylučuje*“. Nezbyvá pro něj již žádný politický prostor⁷⁰.

K tomu přispívá také fakt, že podle některých autorů / Robert Richard / není v kultuře porevoluční Francie dostatečně zakořeněna politika kompromisu, jejíž podmínkou je liberální politická kultura, kterou země postrádá⁷¹. Na druhé straně zajímavým prvkem, který má klasický *politický* centrismus v V. Republice suplovat může být podle Sylvie Guillaume role tzv. *centristické korekce* /*correction centriste*/⁷², kterou představují průzkumy veřejného mínění, pouliční protesty a různé projevy občanské společnosti. Ty podle autorky do jisté míry převzaly roli institucionálních protivah vytrativších se z nového zřízení a kompenzují tak ztíženou pozici politického středu⁷³.

Centrismus V. Republiky však nemusí být definitivně odepisován, protože v době kohabitací 80. a 90. let 20. století si vždy dokázal zajistit jistý politický prostor a solidní pozici⁷⁴. Podstatou politické kohabitace ve Francii je fakt, že prezident a vláda

⁶⁹ DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*, s. 278.

⁷⁰ RICHARD, Gilles: *Les centristes pendant le « moment giscardien » : du Centre des démocrates sociaux à l'Union pour la démocratie française (1974-1978)*. In GUILLAUME, Sylvie: *Le centrisme en France aux XIXe et XXe siècles*, s.170.

⁷¹ GUILLAUME, Sylvie: *Le centrisme en France aux XIXe. et XXe siècles*, s.180.

⁷² Idem, str.170.

⁷³ To je ale vysvětlení více než odvážné a o jeho sloučitelnosti s parlamentní demokracií, kde jsou nosnými prvky politické strany a volby lze úspěšně pochybovat.

⁷⁴ GUILLAUME, Sylvie: *Le centrisme en France aux XIXe et XXe siècles*, s. 167.

„*la cohabitation est le moteur du centrisme*“ / kohabitace jako motor centrismu/

nevzejdou ze jednoho politického pólu a musí tedy hledat přijatelný způsob vzájemné spolupráce i přes přirozené antagonismy své politické orientace. Tato situace vrací logicky do hry centristické praktiky a případnou roli zmírňujících prostředníků, kterými se mohou stát nejlépe středové strany jako např. UDF. Zdá se ale, že po Chirakově úspěšném návrhu reformy z roku 2001, která zkracuje sedmileté prezidentské období na pět let a posouvá konání legislativních voleb vždy na období bezprostředně po prezidentských volbách je pravděpodobnost vzniku koabitací v budoucnu značně snížena a centristická role tedy omezena.

Nejednotnost a moc notáblů

Jak bylo naznačeno výše, dalším z klíčových problémů UDF se stala chronická nejednotnost strany. Vzhledem k tomu, že UDF byla založena jako konfederace pěti politických subjektů hlásících se k dědictví centrismu, nemohly být problémy nejednotnosti ničím překvapivým. UDF se tak stala spíše „konglomerátem osobností“⁷⁵, než klasickou hierarchizovanou stranou a již od jejího vzniku prosazoval a prováděl každý z šéfů členských subjektů svou vlastní strategii. Stejný problém sužoval i předchůdce UDF, kteří se téměř vždy potýkali s vnitřní nejednotností a následnou křehkostí svých stran, špatně zvolenou strategií, chybami a následným špatným image u voličů, kterým většinou kromě neustálých útoků proti bipartizmu a nabídce „třetí cesty“ nebyli schopni nabídnout konkrétní přesvědčivý program⁷⁶.

Zásadní handicap UDF lze nepochybně spatřovat v konceptu „všeobecného nerozhodování“ / *non-décision généralisée*⁷⁷ a neexistenci jasně stanovených vnitřních procedur. Podle Rogera Chinauda, jednoho z jejích členů, „...v UDF není rozhodování, neexistuje tam systém vypracování společných rozhodnutí, ... protože si to její představitelé ani nepřáli“⁷⁸. Na základě svědectví řadových členů tím vychází najevo, že rozhodování o směřování strany je v rukou nejužšího vedení konfederace bez toho, aby se mohli zapojit i běžní členové. Vnitřní procedury jsou málo transparentní nejen pro veřejnost, ale i uvnitř strany. Skutečně jednotná pozice strany se objevuje pouze zřídka, v momentech sjednocení /či vzájemné solidarity/⁷⁹, jakými bylo např. období

⁷⁵ MONTERO, Muriel: *Le Centre démocrate de 1962 à 1974 : l'impossible défi de la conquête du pouvoir*. In GUILLAUME, Sylvie: *Le centrisme en France aux XIXe et XXe siècles*, s. 136.

Stejně jako již dříve CDS, která se stala součástí UDF při jejím založení.

⁷⁶ Idem.

⁷⁷ MASSART, Alexis: *L'UDF*, s. 204.

⁷⁸ CHINAUD, Roger, 28.10. 1993. In MASSART, Alexis: *L'UDF*, s. 204 – 205.

⁷⁹ MASSART, Alexis: *L'UDF*, s. 220.

euforie prvních tří let po jejím vzniku, nebo zaujmutí jasného postoje k otázce Maastrichtské smlouvy v roce 1992, jehož prostřednictvím sledovala UDF hlavně vymezení se vůči RPR, která v této otázce vnitřně jednotná nebyla⁸⁰.

Pro UDF typickým jevem je již zmíněná samostatnost kandidátů jejích frakcí opřená z velké části o notabilní charakter jejich pozice ve volebním obvodu, která na úrovni strany vede k nekonečným vyjednáváním s cílem vyhovět požadavkům všech. Všichni, kdo přišli do UDF v rámci již preexistující strany totiž měli vybudovanou vlastní pozici s vlastní identitou, která se jen s těžší mohla plně přizpůsobit nějaké nové, společné. Další faktor oslabující UDF jako celek je výskyt zdvojené opozice patrný např. při prezidentské kandidatuře R. Barra v roce 1988, v níž kandidát získal podporu nikoli celé UDF, jak by se dalo logicky očekávat, nýbrž pouze několika frakcí jejích jednotlivých částí⁸¹! Strana tedy nebyla schopna – nikoli naposledy- pevně se postavit za svého vlastního kandidáta.

V průběhu existence strany ale samozřejmě docházelo i k dostředivému vývoji sblížujícímu jednotlivé frakce, které v některých oblastech dokázaly nalézt společný postoj⁸². V 90. letech vývoj krystalizuje a od UDF se oddělují některé její složky – např. v r.1994 Phillipe de Villiers (MPF), poté v roce 1998 po aféře spolupráce členů UDF s FN na regionální úrovni odchází DL. Tyto odchody celkovou pozici strany nepochybně oslabily, mohou být ale /podle Alexise Massarta/ vnímány naopak jako příležitost. Nutno dodat, že pro budoucí vývoj UDF představovaly nikoli újmu, ale šanci k nezbytné homogenizaci strany⁸³. Na tzv. Nouvelle UDF F. Bayrou se proto dívá s optimismem.

Nestálost elektorátu

Dalším z podstatných nedostatků UDF a francouzského „centra“ všeobecně je volatilita jejího elektorátu. Rozsah potenciálního voličstva je již z podstaty samé značný, avšak jádro stálých voličů strany je relativně velmi malé, okolo 5-6 % francouzského elektorátu⁸⁴. Dalším faktem je, že většina představitelů strany i jejích

⁸⁰ MASSART, Alexis: *L'UDF*, s. 205.

⁸¹ MASSART, Alexis: *L'UDF*, s. 270.

⁸² Tak se vyprofilovala spolupráce CDS s Parti Radicale, které spojoval sociální pohled na problémy země a silná vazba k evropské integraci. Již v roce 1979 se tento pól označil za středo levý, zatímco spojení DL s Parti Républicain vystupuje jako středo pravý.

MASSART, Alexis: *L'UDF*, s. 271-275.

⁸³ Avšak význam sova šance je zde relativní, protože sice došlo k pročištění UDF, ale současně se stala strana značně personálně oslabenou.

⁸⁴ Domnívám se, že toto číslo je možné určit na základě porovnání výsledků dosažených UDF v různých typech voleb od 80. let 20.století.

voličů je spjata s pravíci, o čemž svědčí velmi intenzivní spolupráce UDF s RPR v 80. a 90. letech, kdy tyto dvě strany staví společné kandidátky a podílejí se na společných vládách.

V tomto momentu je třeba si uvědomit, že UDF nikdy nebyla „*machine électorale*“ jako její rivalové PS a RPR a nebyla proto do potřebné míry schopna mobilizovat široké masy občanů⁸⁵. Typickým elektorátem UDF jsou lidé s vysokoškolským vzděláním, vyšší příjmové skupiny, nezávisle pracující a členové svobodných povolání, praktikující katolíci, duchodci a také někteří zemědělci. Překvapivé může být zjištění, že UDF volí více žen / dle Saugera až 59% elektorátu / a relativně hodně mladých lidí⁸⁶. Poněkud obtížněji může strana oslovit chudší skupiny a ty s nižším stupněm vzdělání, kteří tradičně tíhnou k levici⁸⁷, nebo liberálně smýšlející podnikatele, či nacionalisticky vyhraněné občany. Hlas odevzdaný UDF jiným, než jejím stálým voličem bývá často chápán jako protestní hlas vyjadřující nesouhlas s existujícím systémem⁸⁸, jak tomu zřejmě bylo i v případě prezidentských voleb 2007. Na druhé straně přes již zmíněné nevýhody UDF velmi pomáhá činnost notáblů, kteří svými nejrůznějšími společenskými aktivitami ve svých volebních okrscích soustavně pracují na znovuzvolení a tedy i na úspěchu strany. Míra etablovanosti kandidátů na místní úrovni a konkrétní nabídka osobností v kandidátce tak přímo souvisí s úspěchem strany v jednotlivých typech voleb⁸⁹. Pokud dojde k tomu, že někdejší kandidáti UDF přestoupí do RPR / současné UMP, strhnou s sebou coby notáblové i svůj elektorát. Voliči tedy evidentně oceňují osobnost kandidáta spíše než jeho stranickou příslušnost. Její změna v daném případě pro voliče nepředstavuje problém, neboť většina se „přirozeně“ přiklání k pravici. Teze nestálosti zde proto obtojí jen částečně⁹⁰. Argumentem v její prospěch je zjištění, že na základě před- a povolebních průzkumů se elektorát UDF o své preferenci rozhoduje zcela na poslední chvíli právě

⁸⁵ BRECHON, Pierre: *La France aux urnes. Cinquante ans d'histoire électorale*, s. 133, a také BRECHON, Pierre; DENNI, Bernard: In PERRINEAU, Ysmal: *Le vote de tous les refus*, s. 302.

⁸⁶ Idem, str. 303.

⁸⁷ Na tuto skupinu voličů pocházející většinou z městského prostředí soustředí pozornost zpravidla levice, jejíž program je více zaměřen na sociální otázky a přerozdělování státních příjmů v egalistickém smyslu.

⁸⁸ SAUGER, Nicolas: *Entre survie, impasse et renouveau : Les difficultés persistantes du centrisme français*. In *Revue Française de Science Politique*, 54 (4), 2004, s. 697 – 714.

UDF tak prokazatelně zaznamenala úspěch ve volbách roku 2004 a nakonec i v prezidentském klání roku 2007.

⁸⁹ Idem, str. 308.

⁹⁰ S tím, že elektorát tradičních notáblů se orientuje na osobnost notábla bez ohledu na stranu a mění svou preferenci velmi zřídka. Jiná situace nastává ale v případě prezidentských voleb, kdy pravidlo proměnlivosti preferencí pro kandidáty z UDF platí. Důkazem jsou volby 2002 a 2007.

v prezidentských volbách⁹¹.

Na základě výše zmíněných faktů je možné souhlasit s tezí, že „...jsou to především centristé spíše než centrum, kteří oživovali novodobou politickou historii Francie.“⁹²

Proto ve Francii nelze hovořit o existenci centristického paradigmatu, ale o prosté momentální koncentraci politických sil, jejichž cílem nebylo nikdy nic jiného, než vytvořit efektivní vládu a chránit existující systém proti extrémům. Nikoli však programový vznik silné, jednotné ambiciózní politické strany⁹³.

2. Role kandidáta UDF v prezidentských volbách 2002 a 2007

Pro prezidentské volby počínaje rokem 2002 byl z iniciativy tehdejšího prezidenta Chiraka, potvrzené občany v referendu, změněn kalendář voleb a délka mandátu⁹⁴. Původní sedmileté volební období prezidenta se zkracuje na pět let a zároveň dochází k posunutí konání voleb vždy před volby legislativní, čímž je učiněn pokus o zamezení vzniku kohabitací a srovnání legitimacy hlavy státu s parlamentem⁹⁵. V kontextu této změny budeme sledovat okolnosti voleb roku 2002 a 2007 a situaci kandidáta UDF, François Bayroua.

2.1. Prezidentské volby 2002 a situace UDF

Do prezidentských voleb roku 2002 vstupuje šéf UDF F. Bayrou coby kandidát vůbec poprvé a poněkud narychlo. Kandiduje v situaci, kdy má jeho strana za sebou živý vývoj 90. let a vyrovnala se s krizí roku 1998 a nyní se jí daří vystupovat jako relativně sjednocený politický subjekt.

⁹¹ BRECHON, Pierre, DENNI, Benard In PERRINEAU, Ysmal: *Le vote de tout les refus- élections présidentielles et législatives 2002*, s. 303 - 304.

⁹² SIRINELLI, Jean-François: *Dictionnaire historique de la vie politique française au XXème siècle*, s. 192.

⁹³ SIRINELLI, Jean-François: *Dictionnaire historique de la vie politique française au XXème siècle*, s. 192.

⁹⁴ V roce 2000 francouzský parlament schválil několik desetiletí diskutované ústavní zkrácení prezidentského mandátu ze sedmi na pět let, s nímž nakonec souhlasil i J. Chirak, který byl zprvu proti. <http://fr.wikipedia.org/wiki/Quinquennat>.

⁹⁵ Změna přispívá nejen k větší demokratizaci postu prezidenta, ale i k zintenzivňujícímu trendu bipolarizace a prezidencializace politických stran.

GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 22 – 36.

Ačkoli Bayrou v prvním kole prezidentské volby nedosáhne numericky příliš oslnivého výsledku, lze jeho angažmá považovat za jistý úspěch. Ten je však bezprostředně zastíněn vznikem prezidentské strany UMP Jacqua Chiraka, který způsobil a následný přechod mnoha členů UDF do jejích řad a zanechal UDF opět o něco více oslabenou. Ta se stala stranou, která definitivně ztratila svůj vliv plynoucí z pozice klíčového partnera RPR, nyní parlamentního hegemona UMP⁹⁶.

2.2.1 Okolnosti krize UDF roku 1998

Katalyzátorem trvalého nesouladu mezi hlavními subjekty UDF se staly regionální volby roku 1998. Jejich výsledek přičkl Socialistické straně pět regionů před volbami ovládaných umírněnou pravicí. Jedinou možností, jak si ohrožené regiony udržet bylo v danou chvíli vytvoření aliance mezi dosavadními místními prezidenty z řad UDF a členy extrémistické FN⁹⁷. Tento krok, pro který se dotyční prezidenti opravdu rozhodli se stal záhy předmětem živých diskusí hlavně mezi Démocratie libérale /DL/ A. Madelina a Force démocrate /FD/ F. Bayrou, který na základě programových cílů své strany jakékoli spojení s nacionalistickou stranou J-M. Le Pena zásadně odmítal. Oproti jeho ráznému odsouzení se A. Madeline postavil k nutnému „strategickému“ spojení vcelku vlašně a jednání dotýčných prezidentů UDF schvaloval. Lze konstatovat, že v podtextu věcného konfliktu obou představitelů se střetávaly hlavně prezidentské ambice obou lídrů UDF upřené k volebnímu roku 2002. Spor vygradoval do té míry, že Démocratie libérale, do té doby asi nejproblémovější frakce UDF, z federace, spolu s téměř třetinou jejích členů, vystoupila. Následkem jejího odchodu došlo na kongresu UDF konajícím se ještě téhož roku poté došlo k hlubšímu faktickému sjednocení strany, zahájenému již o dva roky dříve, a jejímu přejmenování na *Nouvelle UDF*. Zároveň se strana více demokratizovala a znatelně se zprůhlednily interní procedury a proces legitimizace pozice vůdce strany prostřednictvím většího vlivu členské základny⁹⁸.

Nová strana, více konsolidovaná než kdy předtím provedla pod vedením F. Bayrou také revizi svého dosavadního programu, ve kterém se nyní chtěla více soustředit na témata

⁹⁶ Idem, s.19.

⁹⁷ EVANS, Jocelyne: *The French Party system. Continuity and change* s. 107 – 120.

⁹⁸ SAUGER, Nicolas: *Entre crises et recomposition: Les droites en France au tournement du siècle*. In DELWIT, Pascal: *Démocraties chrétiennes et conservatismes en Europe: une nouvelle convergence?*, s. 185-202.

jako stát blahobytu, či kvalita života a zkonkrétnit pozice v dalších klíčových oblastech. Poněkud však slevila ze svého důrazu na Evropskou unii a integraci⁹⁹.

Rozsáhlými změnami měl být učiněn hlavní krok směrem k osamostatnění se od RPR a vytvoření nezávislé středové formace.

Reformovaná UDF představuje v evropských volbách následujícího roku svou samostatnou kandidátku v čele s F. Bayrouem a dosahuje slušných 9,3% hlasů, což do jisté míry potvrzuje, že krize spojená s FN nyní „očišťenou“ stranu spíše posílila. I přes tento relativní úspěch vstupuje do komunálních voleb 2001 již opět na společné kandidátce s RPR a DL, čímž se jí ale nepodaří dosáhnout většího úspěchu.

V souvislosti se situací UDF v 90. letech je nutné zmínit, že její finanční situace se následkem jejích slabých volebních výsledků v kontextu celkové krize francouzské pravice¹⁰⁰ rapidně zhoršuje¹⁰¹. Klesají také počty jejích nových stoupenců a strana se potýká čím dál tím více s konflikty ideového „dědictví“ svých tří nejvýraznějších proudů: křesťanské demokracie, liberalismu a radikalismu¹⁰². Reformace v roce 1998 proto přišla v pravou chvíli.

2.1.2 Specifika voleb 2002

Francouzské prezidentské volby roku 2002 se staly svým způsobem přelomové hned z několika důvodů. Zprvce svou kandidaturu podal rekordní počet uchazečů, celkem šestnáct, což mělo nutně za následek značné rozptýlení voličských hlasů a oslabení kandidátů dvou největších stran- RPR a PS. Všeobecným překvapením se bezpochyby stala přítomnost šéfa FN Jean-Marie Le Pena ve druhém kole a také totální neúspěch levicového kandidáta Lionela Jospina způsobený nedostatečnou schopností Socialistické strany /PS/ mobilizovat své voliče.

Volební neúčast, ke které se přidal téměř milion neplatných či odevzdaných prázdných

⁹⁹ SAUGER, Nicolas: *Reaggregating interests? How the break-up of the Union for French Democracy has changed the response of the French moderate right*. In LAWSON, K.; POGUNTKE, K.: *How political parties respond?*, s. 127 – 145.

¹⁰⁰ Toto nepřímé zařazení UDF k francouzské pravici zde však nesmí být bráno jako popření argumentu centrismu. Pouze potvrzuje skutečnost, že strana díky své stálé a mnohaleté spolupráci s RPR jako pravicová chápána být může.

¹⁰¹ Pravice se v tomto období stále více diverzifikuje: v roce 1994 zakládá F. de Villiers Mouvement pour la France, o čtyři roky později se osamostatňuje Madelinova DL a o rok později vzniká spojením MPF s Ch. Pasquou RPF. Subjekty také volí pozici samostatných kandidátek, což pravici spolu se středem vůči kompaktním socialistům nepochybně oslabilo.

¹⁰² SAUGER, Nicolas: *Entre crises et recomposition: Les droites en France au tournement du siècle*. In DELWITT, Pascal: *Démocraties chrétiennes et conservatismes en Europe: une nouvelle convergence?* s. 185-202.

lístků, dosáhla na francouzské poměry rekordních 28,4 % v prvním a 20,3% v kole druhém (viz Příloha č.1) a potvrdila tak přítomnost značné nespokojenosti ve společnosti, apatii a narůstající nedůvěry občanů v politiku¹⁰³. Navíc se ukázalo, že cca 40% voličů se o své preferenci rozhodlo až během dvou posledních dní před volbou, což se ukázalo jako velmi příznivé pro F. Bayroua a několik dalších minoritních kandidátů, kteří takto získali až 65% svých hlasů!¹⁰⁴

Další pozoruhodností se stal neobvykle vysoký volební zisk staronového prezidenta Chiraka ve druhém kole, na který však za daných okolností nemohl být patřičně pyšný. Zvláště po tom, co v prvním kole volby nedokázal ani překročit psychologickou hranici 20 % hlasů. V situaci před rozhodující volbou tak bylo dopředu naprosto jisté, že za Chirakem se proti nacionalistickému kandidátovi v zájmu zachování demokracie a republikánských hodnot semkne elektorát napříč politickým spektrem.

Zaměříme-li se nyní na výsledky kandidátů přímo či nepřímě vzešlých ze „středu“, zjistíme, že UDF namísto jednoho silného kandidáta představuje hned dva: François Bayroua a Christine Boutin, kteří si absolutní šance na úspěch vzájemně logicky snižovali. Navíc od UDF osamostatněná DL do boje podle očekávání vysílá také vlastního kandidáta – předsedu Alaina Madelina, což má za následek celkové oslabení „středové“ alternativy ve volbách¹⁰⁵. Protikandidatura Ch. Boutin v rámci křesťanského volebního hnutí Forum des républicains sociaux byla spojena se spekulacemi o možném tlaku z vycházejícím z Elysejského paláce, který měl údajně zájem na tom, aby Bayrou šel do voleb oslaben vlastním táborem a UDF tak nezískala relevantní podporu. Cílem tohoto oslabení mělo být vyvolání pocitu zbytečného hlasu u jejich potenciálních voličů, jenž by se daleko lépe mohl využít pro znovuzvolení dosavadního prezidenta. Do značné míry se opravdu podařilo UDF a střed jako celek oslabit, ačkoli volební problém Chiraka po prvním kole nabral zcela jinou dimenzi.

F. Bayrou se i přes znevýhodněnou pozici dokázal se svými 6,8% umístit jako čtvrtý muž voleb. Jeho protivníci „z vlastního“ tábora zaznamenali zanedbatelné výsledky : Boutin 1,2% a Madelin 3,9%, což ale pro potenciálního kandidáta středu ve

¹⁰³ PERRAUDEAU, Éric: *Les fièvres hexagonales – élections présidentielles et législatives 2002*. In Pouvoirs Nr. 103, 2002, s. 146 – 147.

¹⁰⁴ Idem, s. 148.

¹⁰⁵ Je na místě zdůraznit, že skutečným středovým kandidátem /nikoli pouze s UDF spjatým/ je pouze Bayrou. Boutin i Madelin hájí velmi pravicovou politiku, mnohdy i radikálnější, než RPR. I přes tuto ideovou rozdílnost je ale pravděpodobné, že v důsledku jejich kandidatury Bayrou o určité procento voličů přišel.

výsledku znamenalo ztrátu více jak 5% hlasů¹⁰⁶. Na konečném výsledku volby by tento transfer hlasů směrem k jedinému reprezentantovi UDF nic nezměnil, nicméně pro stranu by měl velký psychologický i politický význam. Konkrétně by přinesl daleko významnější pozici strany před druhým kolem volby, kdy by mohla proběhnout jednání o podpoře kandidáta RPR a udílení doporučení jejím voličům. To by bylo důležitým faktorem pro případná povolební vyjednávání o účasti na vládě.

Jevem potvrzujícím spjatost značné části středových voličů a jejich poslanců v AN s RPR byla jejich podpora kandidátu Chiracovi již v první kole volby, která se mohla realizovat jednak pod dojmem zmiňovaného „užitečného“ hlasu pro relevantního kandidáta, ale také z čistě zjištěných důvodů poslanců UDF chtějících si dopředu zajistit místo v příští prezidentské většině¹⁰⁷. Uvažování François Bayrou se ubíralo stejným směrem, ale v trochu jiné podobě. Šéf UDF totiž počítal s tím, že ve druhém kole se utkají L. Jospin /PS/ a J. Chirak a jeho strana pak bude moci hrát důstojnou roli potřebného partnera, jak bylo naznačeno výše.

Kdybychom měli specifikovat ideologické zaměření každého ze tří kandidátů vzešlých původně z UDF, lze říci, že Bayrou se profiluje jako nejvíce proevropsky orientovaný a vyznávající hodnoty humanismu /humanisme personnaliste/. Alain Madelin propaguje na prvním místě liberalismus a omezení ekonomické role státu a Boutin se snaží vystupovat jako ochránkyně starých dobrých křesťanských hodnot a katolicismu¹⁰⁸. Všechny tři výše zmíněné tendence je na první pohled možné bezpochyby zařadit mezi typické prvky centristické ideologie. Avšak při bližším zkoumání se ukáže, že jak Boutin, tak Madelin naopak programově patří do „velmi“ Právě části politického spektra hraničící až s FN. V dané situaci ale můžeme tento existující rozpor chápat ve smyslu pročišťování UDF, která se tak čím dál tím více přibližuje ke středové podstatě.

¹⁰⁶ BRECHON, Pierre: *La France aux urnes – Cinquante ans d'histoire électorale*, s. 138 – 139.

¹⁰⁷ BRECHON, Pierre; DENNI, Benard. In PERRINEAU, Ysmal: *Le vote de tout les refus- élections présidentielles et législatives 2002*, s. 292-293.

¹⁰⁸ BRECHON, Pierre; DENNI, Benard. In PERRINEAU, Ysmal: *Le vote de tout les refus- élections présidentielles et législatives 2002*, s. 295.

2.1.3 Podstata kampaně F. Bayrou

François Bayrou pro svůj nástup do boje o nejvyšší post republiky využívá tradičních nástrojů, které mu nabízí středová pozice UDF v rámci prostředí dvou silných stran. To znamená, že se voličům prezentuje jako nový muž nabízející třetí cestu, o které mluvili i jeho ideologičtí předchůdci z CDS a zejména Valéry Giscard d'Estaing. Podtrhuje humanistické hodnoty a chce bojovat proti bipartizaci francouzské politiky. Tím, že ve svém diskurzu odsuzuje stávající systém, se kterým je velká část populace evidentně nespokojena, si populisticky mohl získat jistou podporu, stejně jako J-M. Le Pen dovedně užívající problému bezpečnosti a imigrace ve svůj prospěch. Jak bylo předesláno v předcházející podkapitole, Bayrou do volební kampaně vstoupil velmi pozdě. Krátká doba mezi jeho kandidaturou a konáním prvního kola mu tak nedovolila zahájit efektivní kampaň, srovnatelnou s kandidáty z větších stran či s jeho vlastní o pět let později. Zdá se proto, že šlo hlavně o symbolický význam jeho přítomnosti ve volbě, která měla ujistit veřejnost o stále relevanci UDF a vyslat signál o významnosti středu. Bayrouova kandidatura velmi dobře zapadá do kontextu zintenzivňující se prezidencializace francouzských politických stran, která je průvodním jevem změn probíhajících v systému V. Republiky v posledních letech. Je tedy zcela evidentní, že Bayrou se chtěl prostřednictvím voleb 2002 potvrdit coby rovnocenný rival pro kandidáty z ostatních stran a dát najevo, že s ním bude nutné počítat i při budoucích příležitostech.

2.1.4. Výsledek a důsledek prezidentských voleb pro další vývoj strany

Výsledek dosažený F. Bayrouem v prezidentských volbách 2002 lze nahlížet z různých úhlů. Pro něj jako pro politika, který poprvé vstoupil do boje o Elysejský palác je zisk 6,8 % v podmínkách velmi silné konkurence neoddiskutovatelně dobrým výsledkem. To podtrhuje i skutečnost, že většina kandidátů menších stran zůstala se svými výsledky pod hranicí 5%. Nelze však říci, že by bylo možné Bayrouův úspěch přičítat atraktivní programové nabídce či inovativním řešením, které přináší. Jak bylo ukázáno výše, o adresátovi dvou třetin hlasů odevzdaných Bayrouovi se rozhodlo až těsně před volbou a tento výběr byl nepochybně názorným příkladem nesouhlasu a apatie dotyčných voličů směrem k hlavním stranám. Bayrou této atmosféry krize a zklamání zcela oprávněně využil k tomu, aby systém V. Republiky opakovaně

kritizoval, čímž dával najevo svou účast s voliči a potvrzoval tím moudrost jejich postoje.

Svou kandidaturou dal také najevo, že se s ním musí jako s představitelem třetí nejsilnější demokratické strany počítat, že politicky dospěl a nyní je připraven zcela vážně aspirovat na post hlavy státu¹⁰⁹. Toto gesto mu nepochybně připravilo prostor pro volební akci o pět let později. Hlasy pro šéfa UDF byly díky ambicím dvou dalších kandidátů rozděleny, nicméně jejich součet v případě jednotnosti by se pravděpodobně pohyboval okolo 12%. Pokud bychom chtěli hodnotit tento potenciální zisk v kontextu výsledků dosahovaných prezidentskými kandidáty UDF za celou dobu její existence /R. Barre 1988 16,5%, UDF podporovaný Balladur 1995 18,58 %/¹¹⁰ hodnota zaniká a jen potvrzuje těžkou situaci UDF a složitost voleb 2002.

Pozici UDF v souvislosti s prezidentskými volbami 2002 zásadně poznamená vznik nové pravicové – prezidentské - strany Union pour la Majorité présidentielle /UMP/ Jacqua Chiraka. Tato událost představuje pro UDF další výzvu v tom smyslu, že kromě RPR, z níž vzešla, pohlcuje UMP Démocratie libérale /DL/ a také dvě třetiny poslanců za UDF. Ti stranu opouštějí s nadějí na své budoucí stabilní uplatnění a jednodušší zajištění křesla v nadcházejících legislativních volbách. Z původních 67 poslanců následně zbude ve straně F. Bayrou jen 15 věrných, což znamená další vykrytalizování strany, ale hlavně neodvratnou ztrátu značné části voličstva spjaté s jednotlivými notábly. Voliči tak ve značné míře budou v budoucnu převedeni do řad UMP¹¹¹.

V horečných přípravách na legislativní volby se Bayrou rozhodne nevzdat středový kurz, který si vybral a odmítá možnost splynout s novou pravicovou formací. Dokonce se vzdává svého mandátu europoslance a chystá se do AN kandidovat ve druhém obvodu Pyrenées Atlantiques. V červnových legislativních volbách představí za UDF 200 kandidátů s cílem získat alespoň vlastní parlamentní skupinu, pro kterou je potřeba minimálně 20 poslanců. Podstatně oslabená UDF v prvním kole dosáhne zisku 4,85% hlasů, ve druhém 3,95%, což pro ni ve finále znamená 23 poslaneckých křesel a tudíž i kýženou vlastní parlamentní skupinu¹¹². Z výše popsaných událostí vyplývá, že události předcházející volbám 2002, zejména pak vznik UMP, zásadně poznamenaly celkovou pozici UDF a výsledek strany v parlamentních volbách konaných téhož roku v červnu.

¹⁰⁹ RICHARD, Robert: *La Possibilité d'un centre. Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 9

¹¹⁰ BRECHON, Pierre; DENNI, Bernard. In PERRINEAU, Ysmal: *Le vote de tous les refus*, s. 294.

¹¹¹ BRECHON, Pierre; DENNI, Bernard. In PERRINEAU, Ysmal: *Le vote de tout les refus*, s. 305.

¹¹² <http://www.assemblee-nationale.fr/elections/resultats.asp>.

2.2 Volební překvapení roku 2007

Zatímco do předchozích prezidentských voleb vstupoval Bayrou jako kandidát, který vzbuzoval spíše soucit a nebyl brán jako seriózní vyzyvatel, na situaci před kláním roku 2007 je nutné pohlížet z diametrálně odlišného hlediska. Tentokrát si již nikdo nedovolil zpochybňovat legitimitu jeho kandidatury; F. Bayrou naopak začal být vnímán jako vyzyvatel, jako alternativní volba vůči celému současnému systému. Tuto skutečnost dobře vyjadřuje termín „*tentation Bayrou*“¹¹³ velmi často používaný v předvolební kampani. UDF v souvislosti s těmito volbami prochází důležitou proměnou, a to směrem k prezidencializaci, na níž její předseda pracoval již v předcházejících letech. Jejich výsledek také ukazuje, že ačkoli Francie neúspěšně spěje k bipartismu, stále v jejím systému existují „okna příležitosti“ pro jiné síly /jako FN v roce 2002 a UDF v roce 2007/, než jen dvě nejsilnější strany- UMP a PS¹¹⁴.

2.2.1 UDF jako prezidentská strana – „Tentation Bayrou“

Prezidentské ambice šéfa UDF je možné vysledovat již v předchozích letech. Byly evidentní již v období krize roku 1998 a konkretizovaly se v prezidentských volbách 2002. Bayrouova touha definitivně se osamostatnit a učinit z UDF stranu nezávislou na UMP zřetelně vyplývá na povrch například v období krize CPE /Contract de premier embauche/ v roce 2006, kdy stál Bayrou v čele iniciativy hlasování o důvěře tehdejší vládě Dominiqua de Villepina¹¹⁵. Hlasování se sice neúčastnila více jak polovina tehdejších poslanců UDF, ale zato všichni poslanci za PS. O iniciativě spojit se s PS proti vládní UMP se vyjádřila viceprezidentka UDF a později mluvčí kandidáta Bayroua Marielle de Sarnez jako o zakladatelském činu /„*acte fondateur*“/ kandidatury šéfa UDF v nadcházejících prezidentských volbách¹¹⁶. Na tento akt lze podle Richarda pohlížet také jako na jeden z projevů určité formy „rebelství“ a vymezení se vůči ostatním politickým subjektům, které jsou nezbytné pro

¹¹³ RICHARD, Robert: *La possibilité d'un centre, Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 9, 13.

¹¹⁴ GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 33 – 34.

¹¹⁵ GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 37.

Hlasování o důvěře vládě se uskutečnilo 16. května 2006.

¹¹⁶ RICHARD, Robert: *La possibilité d'un centre, Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 14.

získání nálepky silné potenciální prezidentské osobnosti, patriarchy a svůdce voličů¹¹⁷.

Bayrou v roce 2007 vystavěl svou kampaň daleko více než v předchozích letech na kritice stávajícího politického a stranického systému tím, že stylizoval sebe a UDF do role jeho přímých obětí. Tím sáhl, stejně jako Jean-Marie Le Pen, k typickému antisystémovému diskurzu, který se ale v jeho případě přísně drží v mezích demokracie a republikánství.¹¹⁸ Bayrou dokázal strategicky využít právě tolik kritizovaného poměru sil dvou hlavních stran PS a UMP a jejich faktické i mediální dominance, aby si tak vydobyl svou vlastní¹¹⁹. Než nastíníme prezidentský program UDF, je namístě poukázat na zajímavý fakt, a sice že popularita a široká podpora doložitelná výsledky průzkumů veřejného mínění, kterou si Bayrou dokázal získat hlavně v období na přelomu roku 2006/2007¹²⁰, se zformovala ještě před zveřejněním jeho konkrétního politického programu. Byla tak prokazatelně založena pouze na lidových sympatiích a souhlasu s kritikou nereprezentativity a úpadku současné francouzské politické scény. Jeho stoupenci se z velké míry semkli kolem svého kandidáta na základě pouhé intuice¹²¹ a nikoli racionálního posouzení programu. To mohlo být v dané situaci nesporným přínosem, nicméně z hlediska dlouhodobé strategie a budoucnosti UDF jako politické strany neposkytuje tento typ náklonnosti žádné záruky stabilní podpory. To se vzápětí ukázalo v červnových legislativních volbách, kde se Bayrouova nová strana MoDem a nástupkyně UDF stěžejně přehoupla přes volební klauzuli.

Správná volba volební strategie byla pro F. Bayrou v roce 2007 naprosto klíčovou záležitostí. Ve srovnání s předchozími volbami se bezesporu ukázala jako daleko propracovanější a systematická. Jako celek je možné ji rozdělit dle hlavních objektů – na voličskou a stranickou. Cesta, jejíž pomocí si chtěl kandidát získat podporu co nejvíce voličů byla založena na umění rétoriky a užití „Life politics“ typické pro celé volby 2007. Důraz byl kladen na sdílení osobních zkušeností z běžného života, odsuzování a tvrdou kritiku systému, ve kterém hlas lidu není brán v potaz a opírala se o

¹¹⁷ Idem, s. 10 - 12.

¹¹⁸ Idem, s. 32 – 34.

¹¹⁹ Idem, s. 21.

¹²⁰ Podle průzkumů agentury IPSOS se začaly Bayrouovy šance na úspěch zvyšovat právě v tomto období. Jeho preference překročily 10 %, a během ledna předstihl J.-M. Le Pena. Polovina března bylo pak obdobím největší síly, kdy mu průzkumy přidělovaly až 25%, čímž se kandidát UDF dostal na stejnou úroveň jako S. Royal z PS. Co se týká průzkumů sledujících míru pevného rozhodnutí volit pro kandidáta, zde je Bayrou naopak ve velmi slabé pozici. V březnu se pohybuje slabě nad 40%, v dubnu hodnota roste až na 50% a v posledním průzkumu před prvním kolem končí na 58%. Jeho hlavní soupeři z FN, UMP a PS vykazovali po celé období prokazatelně solidnější pozici a nikdo z nich nezačínal pod hranicí 65%. Toto zjištění je pádným důkazem, že elektorát kandidáta UDF je zde tím nejnestálejším. www.ipsos.fr/presidentielle-2007/.

¹²¹ Idem, s. 101.

zásadu inteligence voliče-občana-politického partnera, který ví nejlépe, co je pro něj dobré. Přidáme-li ještě skutečnost, že ve svém programu se kandidát záměrně snaží voličům nabízet nekonfliktní řešení slučující pravolevé názory a vyhýbat se oblastem, kde je nutné se jasně vymezit /např. oblast zdravotnictví/, měl Bayrou skutečně vysokou šanci získat na svou stranu větší část ze svého „virtuálního voličstva“. To se mu nakonec také povedlo¹²².

Co se týče strategie vůči politickým partnerům, dovedl Bayrou také vcelku dovedně manévrovat. Hra na obě strany s cílem zajistit si v konečné fázi pohodlný prostor pro povolební vyjednávání a pro období legislativních voleb ale spíše v rozporu s minulými praktikami UDF tendovala k PS, než k UMP. Bayrou dokonce několikrát otevřeně sdělil, že „by mohl“ a v případě svého zvolení „je připraven“ jmenovat jako svého premiéra osobu z řad socialistů¹²³. V této souvislosti je zajímavé uvést, že často ve svém diskurzu zmiňuje jako úspěšný příklad a vzor sjednocení a spolupráce velkých stran německou koalici SPD-CDU Angely Merkelové¹²⁴. Evidentně se tedy snaží o vytvoření prostoru pro vznik podobné spolupráce. Pro Bayrouovu levicovou tendenci, téměř „propagandu“ středo-levého spojení, existovalo však více dobrých důvodů. Předně socialistický elektorát se ukazuje jako nestálejší, pro centristický tábor lépe získatelný¹²⁵. Nabízí tak vyšší pravděpodobnost „přetažení“ té skupiny socialistů, kteří se ke své vlastní kandidátce staví odmítavě či skepticky.

Dále Bayrou vystupuje jako osoba, která chce sebe i svou stranu definitivně odpoutat od svazku s UMP a osamostatnit se. Tato snaha však pochopitelně působí značné rozpory v samotné UDF, jejíž „přirozená“ spjatost s UMP/RPR/, na všech úrovních francouzské státní správy tvoří důležitou součást jeho politického života. Rychle povede k vyčištění strany a umožní zrod skutečně středovému subjektu MoDem.

Daniel Cohn Bendit ve svém článku v deníku Libération z 22. února 2007 shrnuje Bayrouem zvolenou strategii takto: „*Strategie kandidáta UDF je náboj na jeden výstřel: buďto vstoupí do Elysejského paláce, nebo ztratí vše.*“ Z pohledu situace v březnu 2008 se ukazuje, jak trefná tato diagnóza byla.

¹²² Idem, s. 40 – 50.

¹²³ Stanice RMC, RFM: rozhovor z 19. února 2007.

¹²⁴ RICHARD, Robert: *La possibilité d'un centre, Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 73– 74.

¹²⁵ Idem, s. 50.

2.2.2. Programové návrhy a cílový elektorát

Někteří autoři označují politický program F. Bayrou za málo inovační, za program, který nepřináší žádné převratné návrhy a místo toho se přidržuje spíše jisté skromnosti¹²⁶. Kandidát se nestylizuje do role vůdce-zachránce Francie jako dynamický šéf UMP Nicolas Sarkozy, který přináší „jasný recept“ na všechny její problémy, ale spíše se přidržuje životní a politické reality a zdravého selského rozumu¹²⁷ tvořícímu podstatnou část jeho politické „image“.

Prokazatelně nejvyššími kartami Bayrouova programu se staly otázky francouzského veřejného dluhu spatřého s opakovanými rozpočtovými deficity a koncepce sociální ekonomiky /*economie sociale*/¹²⁸.

K veřejnému dluhu kandidát přistupuje jako k příčině nynější a předzvěsti budoucí socio-ekonomické krize, kterou nepůjde odvrátit jinak, než zabudováním do Ústavy nového článku obsahujícího zákaz schvalování deficitního rozpočtu¹²⁹. Dluh je zde pojímán jako otázka morálky a zatížení budoucích generací, jeho odsuzování však není podpořeno žádnou konkrétní strategií, která by vedla k jeho odstranění. Ta by se totiž nutně musela negativním způsobem dotknout státních zaměstnanců, které Bayrou hodlá strhnout na svou stranu coby lukrativní voliče¹³⁰. Svě místo má v kandidátově strategii tedy stálá opatrnost a záměrná neurčitost či nedůslednost většiny programových návrhů a mlčení v oblastech, kde je nutné se jasně názorově vyhranit /např. zdravotnictví, kde nalezneme pouze dobře znějící hesla, ale žádný konkrétní postup/.

Bayrou tak evidentně ve své kampani sází zejména na promyšlenou marketingovou strategii postavenou na „negativní reklamě“ vůči svým protikandidátům, kritice volebního a stranického systému, stylizace sama sebe do role mluvčího občanů-obětí, kterým nikdo nenaslouchá a kterým právě on nabízí to, co chtějí.

Například jako „úlitbu“ voličům inklinujícím k levici nabízí syndikalismus na bázi dobrovolnosti –nikoli povinnosti, jak je tomu u Ségolène Royal- a nový článek Ústavy nařizující konzultace s „partenaires sociaux“ tj. například zástupci odborů při každé

¹²⁶ Idem, s. 97.

¹²⁷ Nicméně například v projektu tzv. VI. Republiky zahrnujícím četné změny stávajících institucí, nebo ve vizi přerodu současné společnosti do autonomního celku, který bude sám za sebe rozhodovat se jejich autor pohybuje silně nad hranicí proveditelná. Podobné úvahy však v předvolebním boji příliš nepřekážejí a naopak mohou pomoci oslovit i širší okruh voličů nespokojených se současným stavem institucí.

¹²⁸ Volební program F. Bayrou: <http://www.bayrou.fr>.

¹²⁹ Volební program F. Bayrou, s. 4. <http://www.bayrou.fr>.

¹³⁰ RICHARD, Robert: *La possibilité d'un centre, Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 79.

připravované změně pracovního zákona. Zintenzivnění spolupráce státu se zástupci pracujících, zvýhodňování vytváření pracovních míst na dobu neurčitou /CDI/, podpora rozvoje MSP a zvýšení podílu oblasti výzkumu na státním rozpočtu o 5% během 10 let – to vše jsou stěžejní témata druhého pilíře programu tzv. *économie sociale*.

V souvislosti s daňovou politikou Bayrou navrhuje pozměnit strukturu daně ISF /*Impôt de solidarité sur la fortune*/ tak, aby se podařilo zabránit nejbohatším členům společnosti v útěku do daňového exilu v přátelštějších zemích a aby prostřednictvím tohoto nástroje společnosti solidárně odevzdávali jistou přijatelnou část svého bohatství. Sám říká: „*Je справедливé, aby ti nejbohatší byli podrobeni nadstandardnímu zdanění ve jménu přerozdělování a solidarity*“¹³¹. Prezentuje také úmysl zavést daň z uhlí a ekologickou daň.

Bez zajímavosti není ani programový požadavek na ustavení 50% kvóty pro ženy ve volbách na všech úrovních s výjimkou parlamentních¹³², čímž patrně hodlá oslovit tu část žen, které by se rozhodly podpořit protikandidátku S. Royal pouze z titulu genderových sympatií. Důraz je u Bayroua stejně jako u protikandidátů z PS a UMP kladen na rovnost šancí, rozvoj vzdělání, vědy a odstranění diskriminace všeho druhu¹³³.

Přijmeme-li tezi, že programový soubor kandidáta UDF v porovnání s jeho hlavními rivaly Sarkozym a Royal skutečně odpovídá programu středového subjektu z hlediska ideologie, jak to dokládá Nicolas Sauger, je namístě ještě upřesnit, o jaký druh voličstva hodlá Bayrou rozšířit svůj „tradiční“ elektorát popsany výše. Předně mu jde o získání ještě nerozhodnutých voličů a voličů pravého pólu levé části spektra a levého pólu jeho pravé části. Dále chce zintenzivnit podporu ze strany tradičních cílových skupin: učitelů, lékařů a duchovních¹³⁴, také tím, že na pozadí společnosti, která se podle Bayroua stala lhostejnou, bezhodnotovou a upadající nabízí zmíněným skupinám postiženým ztrátou dřívějšího respektu a vlivu restauraci jejich někdejšího statusu. Zde se nepochybně jako Bayrouova komparativní výhoda projevuje jeho učitelská minulost a zkušenost v roli ministra školství z počátku 90. let, které mu poskytují dostatečně důvěryhodnou a silnou pozici na této půdě. Své osobní zkušenosti

¹³¹ RICHARD, Robert: *La possibilité d'un centre, Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 94.

¹³² Volební program F. Bayrou, s. 10.

¹³³ U Bayroua se možná ještě ve větší míře, než u jeho rivalů projevuje praxe tzv. triangulace, tzn. používání jakýchkoli témat z jakékoli politické oblasti a jejich zpracování dle svého přesvědčení. Tak například socialisté mluví i o tématech pro jejich kampaně netypické, jako je soukromé podnikání. GRUNBERG, Gérard; HAEGEL, Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*, s. 111.

¹³⁴ RICHARD, Robert: *La possibilité d'un centre, Stratégies de campagne de François Bayrou*, s. 111.

a naprosté pochopení pro situaci lidí - pracujících hlavně ze středních vrstev ostatně dokáže velmi dobře zúročovat po celou dobu kampaně.

Křesťanské hodnoty a pevné místo duchovních v tradiční francouzské společnosti jsou UDF jako takové velmi blízké, což svým způsobem usnadňuje Bayrouovu pozici k této skupině. Lékaře se naopak pokusil oslovit živým zájmem o jejich názory v podobě distribuovaných dotazníků, které, dá se říci, přinesly pozitivní ohlas.

Je nezbytné podotknout, že celý Bayrouův prezidentský projekt je postaven na vizi nové hodnotové společnosti, která se má vrátit k přehlednému hierarchickému uspořádání, jenž ve Francii existovalo za III. Republiky. Intenzivní hierarchizace společnosti a jasné vymezení místa pro každého jejího člena, kterému je umožněno, aby na základě své práce a píle postoupil na vyšší stupeň /tzv. *ascenseur social*¹³⁵/ má zajistit potřebný pořádek a transparentnost systému¹³⁶. Styčnými body společnosti pak mají být notábové – lidé těšící se přirozenému respektu ve své obci a představující ztělesnění její hierarchie. Chce vrátit Francii morálku, všeobecnou snahu o excelentnost mající se prosazovat na všech stupních vzdělání. Podobné vize jsou nepochybně velmi povznášející a inspirativní, nicméně jakkoli vážně a upřímně jsou zde myšleny, nenabírají žádné hmatatelné podoby ve smyslu návrhu konkrétních opatření.

2.2.3 Kampaň F. Bayrou po prvním kole pokračuje

Dubnové výsledky prvního kola prezidentské volby vynesly nad osudem kandidáta Bayrou zdánlivě jasný ortel: s 18,5 % z celkově odevzdaných hlasů si získal úctyhodnou podporu 7 milionů francouzských voličů, což znamenalo hodnotné, ale stále jen třetí místo. Je to umístění, které se ve francouzském případě již „nebere“, neboť do dalšího klání postupují pouze dva nejlepší kandidáti. Kampaň tedy skončila. Ne však v případě těchto voleb: „...*jako vyloučený ze druhého kola prezidentské volby zůstává François Bayrou více než kdy jindy tím prvním co do aktuality*“¹³⁷. Tento fakt vzali na vědomí jak novináři, kteří okamžitě spustili diskusi o možném rozdělení středového elektorátu mezi Royal a Sarkozyho a otázce Bayrouova volebního

¹³⁵ V Bayrouově pojetí však „sociální výťah“ nemá vést k vykořeňování těch nejlepších a jejich koncentraci v pařížském elitním prostředí, ale naopak k tomu, že své domácí prostředí nebudou muset opustit.

¹³⁶ RICHARD, Robert, s. 123 – 126.

¹³⁷ DE MONTRALOU, Jean-Baptiste; ROBERT-DIARD, Pascal: *Anonymes centristes, superstars de l'entre-deux tours*. In *Le Monde*, 27. dubna 2007.

doporučení, tak hlavní dva rivalové voleb. Šance, jak šikovně využít velký voličský potenciál Francois Bayroua se chopila socialistka Ségolène Royal, která jej – bez ohledu na názory hlavních představitelů /*éléphants*/ své PS- již 23. dubna oslovila s návrhem na společnou debatu, kde by spolu oba kandidáti probrali své postoje a nejdůležitější programové body. Svůj návrh opřela o vize „*duhové Francie*“ a „*spojení lidí na základě jejich schopností*“¹³⁸. Poté, co Bayrou ponechává socialistickou nabídku bez odpovědi, je k ní vyzván podruhé a odvážněji. Nakonec souhlasí s debatou přenášenou v přímém televizním vysílání a Royal mu navíc jako prémii nabídne i potenciální ministerská křesla pro politiky z řad UDF.

K debatě, k jejímuž přenosu došlo prostřednictvím kanálu RMC¹³⁹, měli strategické důvody oba kandidáti. Bayrouovi šlo hlavně o to, těžit ze své popularity a využít ji v blížících se parlamentních volbách, do kterých hodlal nastoupit v čele nově založené centristické strany a získat pro ni vlastní nezávislou skupinu v AN¹⁴⁰.

Jsou to tedy právě červnové parlamentní volby, o které někdejšímu kandidátovi půjde. Jeho plánem je donutit, ať už v případě vítězství Sarkozyho či Royal, budoucí prezidentskou stranu v AN k vyjednávání se svou novou stranou a etablovat se tak jako důležitý politický hráč¹⁴¹.

Royal samozřejmě hraje o co největší část centristických voličů, kteří by jí pomohli ke zvolení, jde jí o vítězství.

Bayrou sice využije televizní debaty, avšak až do konce období před druhým kolem se strategicky zdržuje toho, aby učinil jasné doporučení svým voličům a i přes rozhovor s Royal a své otevřené projevy antipatií vůči Sarkozymu zachovává středový postoj. Avšak co zůstává nevyřčeno, je možné si domyslet. Zvláště po tom, co se před uskutečněním setkání Bayroua a Royal objevily nemalé potíže s výběrem televizní společnosti, která by jej v přímém přenosu vysílala, a s čerpáním přiděleného předvolebního času Royalové. Kvůli údajnému nátlaku na znemožnění konání debaty přičítanému nejvyššímu vedení UMP se tak rychle vytváří blok proti Sarkozymu a Bayrou se dokonce nechá slyšet, že kandidát Sarkozy představuje „*risk pro Francii*“¹⁴².

Budeme-li brát v potaz všechny okolnosti debaty Bayrou-Royal a jejich

¹³⁸ MANDRAUD, Isabelle: *Royal cherche le centre*. In *Le Monde*, 26. dubna 2007.

¹³⁹ Oproti očekáváním se jím nestala žádná z velkých stanic a to kvůli údajně existujícím politickým tlakům vycházejícím z okolí N. Sarkozyho.

¹⁴⁰ ROGER, Patrick: *François Bayrou crée un Parti démocrate pour prolonger son succès du 22 avril*. In *Le Monde*, 27. dubna 2007.

¹⁴¹ JARREAU, Patrick: *Royal et Bayrou redessinent la gauche*. In *Le Monde*, 28. dubna 2007.

¹⁴² MANDRAUD, Isabel; ROGER, Patrick: *Royal et Bayrou font bloc contre Sarkozy*. In *Le Monde*, 28. dubna 2007.

vlastní zájmy a pohnutky, můžeme dospět k názoru, že na úrovni tématické přílišný přínos neznamenal. Dne 28. dubna 2007 někdejší protikandidáti například jen potvrdili nutnost reformy francouzských institucí, společný zájem na zvýšení bezpečnosti v zemi a vůli k pokračování budování EU, což jsou body, se kterými by souhlasil jistě i kandidát UMP. Jako konfliktní se jevily otázky zavedení evropského SMICu /minimální mzdy/, úlohy Centrální evropské banky, řešení francouzského veřejného dluhu, 35hodinového pracovního týdne a využívání jaderné energie¹⁴³.

Ač nenápadněji, Nicolas Sarkozy je také ve hře o středové voliče a své nabídky prezentuje stoupencům a členům UDF /tedy také Bayrouovi/. V rozhovoru pro Le Monde z 26. dubna slibuje kandidátům UDF, kteří jej podpoří před květnovým kolem investuru pro parlamentní volby. Také uvádí, že „*nepomyslel na vytvoření jediné strany slučující pravici a centrum*“ a „*že v prezidentské většině /majorité présidentielle/ je místo i pro centristický pól, kterému bude umožněno zachovat si svou identitu a hájit hodnoty jemu vlastní*“¹⁴⁴. Dodává, že každý zvolený zástupce za UDF, který poskytne podporu jeho kandidatuře najde v „prezidentské většině“ své místo. Sarkozy tak velmi pragmaticky a takticky oslovuje notáble UDF a sází na jejich silný vliv na své vlastní voliče, jejich soukromé ambice a motivuje je k „přirozenému“ vyjádření preferencí. Lze se domnívat, že tato taktika svou vahou jistě přispěla ke konečnému výsledku volby ve druhém kole. Otázkou je, kolik zástupců UDF se mu skutečně podařilo těmito přátelskými nabídkami zlákat, neboť je všeobecně známo, že většina UDF inklinuje ke spolupráci s pravicí přirozeně a Sarkozymu by dala přednost před socialistickou kandidátkou i bez vyhlídek na možnou odměnu¹⁴⁵.

Události mezi dvěma koly volby tak ještě přispěly k prohloubení rozštěpení uvnitř již téměř neexistující UDF. François Bayrou totiž již 25. dubna oficiálně potvrzuje založení nové centristické demokratické strany¹⁴⁶ později nazývané Mouvement Démocrate /MoDem/, do které ze zanikající UDF přejde jen menší část jejich zvolených zástupců.

¹⁴³ *Débat Bayrou-Royal: convergences sur les institutions, désaccords sur l'économie*. In Le Monde, 28. dubna 2007.

¹⁴⁴ JARREAU, Patrick; FOTTORING, E.; LEPARMENTIR, A.; RIDET, Philippe: *Interview avec N. Sarkozy*. In Le Monde, 26. dubna 2007.

¹⁴⁵ Do 28. dubna se k podpoře N. Sarkozyho přihlásily 2/3 z 29 členů parlamentní skupiny UDF. MANDRAUD, Isabelle: *Royal et Bayrou font bloc contre Sarkozy*, Le Monde 28.4.2007.

¹⁴⁶ ROGER, Patrick: Le Monde, 27. dubna 2007.

2.2.4 Faktický zánik UDF a „centrističtí“ pokračovatelé

Doslova několik hodin po zveřejnění oficiálních výsledků prvního kola prezidentských voleb /25. dubna 2007/ se francouzská veřejnost stala svědkem zrodu nového politického subjektu hlásícího se k centristické linii a vyznávajícího sociálně demokratické hodnoty. Bayrou coby zakladatel hodlal odstartovat jeho politickou dráhu volebním úspěchem a využít vlny své vlastní obrovské popularity, aby tak konečně podle svých představ vybudoval vlastní nezávislou politickou stranu. Demokratická strana, později pojmenovaná Mouvement Démocrate /MoDem/, může být považována za pokračovatelku UDF, jejíž jméno bude formace používat až do listopadového ustavujícího kongresu MoDem¹⁴⁷. Na druhé straně má však ambice se naprosto oprostit od staré tradice poznamenané zejména dlouhodobou spoluprací s nejsilnější pravicovou stranou - RPR, později UMP. Její zakladatel má v úmyslu vybudovat za využití svého momentálního potenciálu stranu, která by opravdu vyplňovala prostor mezi UMP a PS a vystupovala jako suverénní třetí síla s cílem eliminovat dosavadní převahu bipartismu. Bayrou podle svých slov chce „*otočit list strany, která se dívala pouze doprava*“ a podotýká, že „*...střed už dále nesmí být směřován s pravici*“¹⁴⁸.

Oznamuje, že s novou stranou hodlá pod názvem UDF-MoDem nastoupit do parlamentních červnových voleb a postavit kandidáty ve všech volebních obvodech. Vzhledem ke skutečnosti, že po druhém kole prezidentských voleb 6. května 2007 změnilo tábor 20 z 29 poslanců za dosluhující UDF, kteří se v zájmu zachování svých křesel oficiálně přidali k Sarkozyho prezidentské většině, zůstal Bayrou relativně opuštěn pouze s hrstkou svých věrných¹⁴⁹. Toto odštěpení však jistým způsobem může kompenzovat fakt, že MoDem začalo od okamžiku svého vzniku přitahovat obrovské množství nových stoupenců¹⁵⁰ - nepochybný důsledek doznívajícího „fenoménu Bayrou“.

Aby bylo završení neodvratného rozpadu téměř třicetileté UDF definitivní, ve druhé polovině května ohlašuje skupina jejích poslanců, nyní přimknutá

¹⁴⁷ V souvislosti s politickým osamostatněním centristické části UDF dojde ke kuriózní situaci. Ta její část, která se k Bayrouovi připojit nehodlá se rozhodne nedovolit mu užívat značku UDF pro nepůvodní subjekt. Vlastníkem značky strany byl totiž jeden z členů strany, který se následně zařadil k Nouveau Centre.

¹⁴⁸ ROGER, Patrick: *De l'UDF au Parti démocrate: les rebonds de M. Bayrou*. In *Le Monde*, 28. dubna 2007.

¹⁴⁹ *Le Monde*, 23. května 2007.

¹⁵⁰ ROGER, Patrick: *Le Monde* 16. května 2007.

Za téměř tři týdny její existence bylo evidováno na 60 000 nových členů.

k prezidentské většině, včele s Hervé Morinem, čerstvým ministrem obrany prezidenta Sarkozyho, založení „*centristického pólu*“, jenž ponese název Nouveau Centre. Nová strana, která považuje „skrytou levou tendenci“ F. Bayrou k socialistické kandidátce projevenou po prvním kole prezidentských voleb za porušení *centristických* hodnot, hodlá pod označením Parti social libéral européen postavit do legislativních voleb na 50 kandidátů a obhájit své pozice v Assemblée Nationale¹⁵¹. Jak se později ukázalo, její kandidáti byli v získávání svých postů úspěšnější, než MoDem, což lze přičíst hlavně jejich vlastní dobré etablovanosti v obvodech a přirozené tendenci jejich voličů podpořit středo-pravicového kandidáta. MoDem sice nasadilo ve volbách daleko více kandidátů, nicméně tato nová generace se logicky nemohla v tak krátké době uchytit a získat potřebnou důvěru a podporu občanů. Zvláště v případě silné notabilitářské tradice bývalé UDF zde osobní popularita a podpora F. Bayrou prostě nemohou stačit. Výsledky červnových parlamentních voleb po obou kolech tento trend potvrdily a ukázalo se, že tím, kdo profitoval z hlasů odevzdaných pro kandidáty MoDem v prvním kole se ve druhém kole stala zejména levicová PS¹⁵².

Po vyčerpávajícím volebním jaře se MoDem spolu se svým předsedou Bayrouem odmlčelo a začalo se připravovat na ustavující kongres strany. Ten úspěšně proběhl v listopadu 2007 a strana se nadšeně a se značným očekáváním začala organizovat pro březnové místní a kantonální volby, které mohly být francouzskými centristy považovány za další test a příležitost, jak se zařadit do podvědomí voličů. Jejich výsledek ale nepochybně novou stranu zklamal, poněvadž bylo dosaženo více než neuspokojivých výsledků /ve druhém kole místních voleb dne 16. března 2008 dosahuje MoDem 1,95%, v kantonálních volbách 2,96%¹⁵³ /. Pro lepší pochopení výsledků je ale nutné přiblížit celkový kontext voleb, které pouhých deset měsíců po legislativních znamenají nepochybné vítězství levice a oslabení prezidentské UMP¹⁵⁴. Ačkoli se prezident Sarkozy ujal svého úřadu a řízení republiky s obdivuhodným elánem a vůlí realizovat svůj volební program, jeho razantní jednání a aktivita na více polích, než je ve funkci prezidenta běžné patrně vylekaly některé někdejší příznivce UMP a zvýhodnily PS. Ta výsledky voleb považuje za jasný protestní signál občanů,

¹⁵¹ *Les ex-députés centristes créent un nouveau parti*. In Le Monde, 22.května 2007.

¹⁵² CHRIQUI, Philippe;CHRISTIAN, Pierre: *Le MoDem aide la gauche à contenir la victoire de l'UMP* In Le Monde, 17. června 2007.

¹⁵³ <http://www.ambafrance-uk.org/2008-French-municipal-and-cantonal.html?xtor-RSS-2>.

¹⁵⁴ *Idem*.

Pravice(bez extrémistů) získala na místní úrovni celkem 47.55% hlasů oproti 49.34% pro levice (bez extrémistů) a v kantonálních volbách 44.52% oproti levicovým 51.28 % hlasů.

jejichž životní úroveň a kupní síla se po deseti měsících fungování nové administrativy stále nezlepšila a kteří mohli být navíc rozladěni přílišným „exhibováním“ Sarkozyho soukromého života. Neztratil tedy pouze střed, ale také pravice. Nicméně neúspěch MoDemu jako strany někdejšího populárního prezidentského kandidáta je nutno vnímat jako větší otřes, než ztráty i nadále silné vládní UMP. V Bayrouově případě se ukazuje, že síla jeho osobnostního vlivu není na úrovni místních, ani kantonálních voleb ani zdaleka tak efektní, jak by mohla napovídat jeho pozice na jaře 2007. Navíc jeho vlastní kandidátka v domácím Pau se i přes velmi těsné výsledky sama nedokázala prosadit proti socialistům vedeným Martine Lignières-Cassou¹⁵⁵. Tato prohra o pouhých 342 hlasů představujících necelé 1% místních voličských hlasů, proti které se Bayrou odvolal ke Commission nationale des comptes de campagne kvůli nejasnostem ve financování kampaně PS, představuje pro šéfa strany nepochybně také silný psychologický moment. Sám Bayrou ve svém povolebním vyjádření z 16.3.2008 přičítá slabý volební výsledek volebnímu zákonu a existující politické nestabilitě ve Francii, která na místní úrovni dala přednost socialistům, aniž by tito v době od prohraných parlamentních voleb na svém programu či podobě cokoli změnili. Opět neúnavně a optimisticky vyzývá k vybudování centra a pestřejší politické nabídky pro francouzské voliče a boji proti aktuální „sterilitě“ politického života, kterému i nadále dominují UMP a PS¹⁵⁶.

¹⁵⁵ *Défait à Pau, François Bayrou saisit la Commission des comptes de campagne.* In *Le Monde*, 21. března 2008.

¹⁵⁶ <http://www.bayrou.fr>.

Závěr:

Stručný nástin politické historie francouzské V. Republiky, zejména pak období existence *quadrille bipolaire*, kterému byla věnována velká část práce naznačuje, že UDF nezpochybnitelně patřila k jejím důležitým politickým subjektům. Byla založena jako strana prezidentská se záměrem nabídnout francouzskému voliči „třetí“ možnou cestu a jako taková v prezidentském boji o 29 let později zanikla. Ačkoli se vždy prezentovala jako strana středu, kterou do značné míry po ideologické stránce byla, po většinu své existence se ve spolupráci fixovala výhradně na pravici, konkrétně na RPR. Spolupráce s její nástupkyní - UMP se po volbách roku 2002 jevila jako poněkud problematičtější, ale přeci jen převážila nad tendencemi v opačném politickém směru. UDF se, stejně jako její křesťansko-demokratičtí předchůdci MRP či CDS, chtěla stát symbolem boje proti systému V. Republiky směřujícímu k bipartizaci politiky, jehož obětí se permanentně stávala. Je třeba ale uvést, že přes kritickou rétoriku představitelů strany na adresu „diskriminačního“ volebního systému bylo až do 90. let 20. stol. zřejmé, že si v něm sama dokázala najít své stálé místo, a to po boku pravicové RPR. Díky této přirozené vazbě na pravici bývala velmi často po právu označována nikoli za středovou, ale za umírněně pravicovou. Čistě centristickou podobu jí chtěl asi nejvehementněji vtisknout až François Bayrou, jemuž tato snaha spojená s tvrdou kritikou současné dominance dvou nejsilnějších stran posloužila jako výborná strategie v prezidentských volbách 2007.

V souvislosti se zánikem *quadrille bipolaire* v 90. letech začala UDF zejména pod vlivem F. Bayrou vykazovat osamostatňovací tendence a snahu jasněji se politicky profilovat. To však bylo spjato s neustále se zhoršujícími volebními výsledky, které by mimojiné mohly být brány jako jedna z indicií utužujícího se bipartismu¹⁵⁷. Ačkoli někteří autoři / Nicolas Sauger/ na základě vlastních zkoumání různých typů voleb tvrdí, že ve Francii se v minulých letech naopak potvrdil stranický multipartismus¹⁵⁸, po zkušenostech volebních let 2007 a 2008 se lze spíše klonit k opačnému názoru zastávaného F. Haegel a G. Grunbergem. Argument bipartismu podporují výsledky prezidentských, legislativních i obecních voleb těchto let, kdy si drtivou většinu křesel

¹⁵⁷ Samozřejmě z celkového hodnocení nelze vynechat kontext úspěchů extremistické FN spojené se zintenzivňujícími se společenskými problémy způsobenými palčivými otázkami imigrace a bezpečnosti.

¹⁵⁸ SAUGER, Nicolas: *Les difficultés persistantes du centrisme français*, s. 697 - 712.

Sauger se konkrétně věnuje analýze místních voleb roku 2004, na jejichž výsledcích pomocí Nagayamových trojúhelníků dokazuje multipartitní sklon francouzského systému.

mezi sebou rozdělovala právě PS a UMP. Pokud se naznačená tendence bude potvrzovat i v dalších letech a nedojde k reformě většinového dvoukolového volebního systému, lze očekávat další zhoršení pozice menších stran politického středu, ale také těch extrémních.

Snahy François Bayrou o rozbití dvoustranických tendencí francouzské politiky do jisté míry přinesly kýžený, ač nepřilíš trvalý, výsledek. Od svého nástupu do čela UDF a zvláště silně pak po vzniku UMP v roce 2002 jsou v jeho rétorice patrná prohlášení zdůrazňující samostatnost středového proudu, nutnost vybudování pluralitního systému, kde by i menší strany mohly být adekvátně zastoupeny v institucích Republiky a další. S tímto typem strategie se mu podařilo dosáhnout úspěchu hlavně coby prezidentskému kandidátovi roku 2007. Později se však ukázalo, že strategie přinesla efekt pouze v případě prezidentského hlasování, ale nestačila již na zajištění masové podpory jeho nové středové strany MoDem při následných volebních příležitostech.

Vrátíme-li se k volbám roku 2002, je možné říci, že v tomto případě si Bayrou svou kandidaturou chtěl vyzkoušet, nakolik je on a jeho UDF /očištěná od DL/ schopna mobilizovat a nalákat voliče nevyhraněné vůči pravici a levici. Navzdory obtížným podmínkám těchto voleb se mu podařilo zajistit si slušný výsledek, což jej nepochybně utvrdilo ve smysluplnosti příprav na volby 2007. Stejným způsobem i volby 2007 a jejich výborný výsledek kandidáta UDF posloužily jako startovní pole pro změnu hlavy státu v roce 2012. Z pozice roku 2008 rozhodně není možné odhadovat, v jaké situaci se příští prezidentské volby budou odvíjet, nicméně je jisté, že Bayrou jako předseda středového MoDemu nebude za předpokladu potvrzení bipartizace francouzské politiky v jednoduché situaci.

François Bayrou završil svou cestu za vytvořením nezávislé středové politické strany očištěné od veškerých vazeb na pravici charakteristických pro UDF ve strategicky nejvýhodnějším momentě. Z jeho pohledu byl vznik MoDem nutností proto, aby za sebou mohl zformovat subjekt podle svých vlastních představ, který by splňoval nemilosrdná kritéria nezávislosti. Tím se ovšem těsně před legislativními volbami 2007 připravil o část svého notabilního a voličského potenciálu. Do voleb vstoupila většina notáblů bývalé UDF v rámci vlastní formace Nouveau centre a po znovuzvolení se pak tyto poslanci přimkli k prezidentské UMP. MoDem, ač v nadšeném opojení z překotně rostoucího počtu stoupenců a vlně popularity svého předsedy, si nebylo schopno se stovkami nových a neosvědčených tváří získat relevantní podporu občanů. To se

ukázalo i o rok později v obecních a kantonálních volbách, v nichž se nepodařilo uspět ani samotnému Bayrouovi a jeho týmu v mateřském Pau.

Na základě uvedených skutečností je možné se domnívat, že stranický systém V. Republiky po svém pestrém padesátiletém vývoji dospěl v současné době do fáze určité stabilizace a pročištění. Lze pozorovat obnovující se dominanci dvou hlavních stran UMP a PS, k jejímuž narušení by mohlo dojít jen následkem mimořádné situace. Na francouzské politické scéně sice kromě těchto dvou působí více jak desítka dalších celonárodních stran, ty však můžeme označit za fakticky marginální. Za podmínky udržení současného kurzu se tak marginálními nevyhnutelně stanou i upadající FN a MoDem, jejíž zakladatel sice jako prezidentský kandidát odvedl v roce 2007 pozoruhodný výkon, který se však z nejrůznějších důvodů nepovedlo přelít do úspěchů nové a tentokrát ryze centristické strany. Ta se pravděpodobně bude v nadcházejících čtyřech letech snažit o nelehké vybudování své pozice v systému, ale především bude sloužit F. Bayrou jako prezidentská strana při přípravě jeho budoucí, v pořadí již třetí, kandidatury.

Centrismus jako ideologie z francouzské politiky rozhodně nezmizí, ale lze očekávat, že nabude jinou, než stranickou podobu, na níž jsme byli zvyklí doposud. Bude možné jej nepochybně zaznamenávat jak v rámci programů PS, tak UMP, která dnes de facto již má svůj „*pôle centriste*“ v podobě formace Nouveau Centre. Vítězství nad ostatními pojetími tak pravděpodobně připadne konceptu *gouvernement au centre* Maurice Duvergera.

Summary

The French Fifth Republic can be seen as a particularly interesting case in the field of comparative political science. In virtue of being classified as semi presidential, the presidential elections represent a crucial element in the life of the country. Another aspect of the system is the majoritarian two-round electoral system, which affects substantially the local party system. Its most important impact can be observed when focusing on smaller or newly established parties, that are obviously prevented from finding a durable position between two dominant parties on the political scene – the Socialist Party /PS/ and Union for Popular Movement /UMP/.

In my bachelors paper I intended to combine these both issues, which brought me to decision to devote it to the Union for French Democracy /UDF/, party created by president Valéry Giscard d'Estaing in 1978. Even though UDF arose as a presidential party, its 30-year long history demonstrates how difficult the life can be for a potential „third force“ under the hostile conditions. My aim was not to examine its development in details but rather to concentrate on the issue of centrism in France, who's representative UDF had the ambition to become. Although the party was often regarded as a moderate-right party, I was trying to document that its substance was centrist. The arguments supporting my thesis are based firstly on the initial goal of its foundation as an alternative „third way“ to the left-right dimension of politics and on the centrist nature of its most important predecessors- CDS and RI. Secondly I argue that if the party had not cleaved with one of the most important parties, it would have maybe explicitly preserved its centrist label, but would sooner or later disappear.

In my point of view the unfavourable conditions of the system of the Vth Republic were the most important element that was forcing UDF to leave its centrist ambitions. It is undeniable that one part of the party actually was on the right, but these fractions left in the 90s. Through these secessions the party was getting more homogenous and under its chief, François Bayrou, started working on its recentrisation. Therefore the second part of my work is focused on Bayrou's presidential ambitions of 2002 and 2007, where the latter became particularly interesting. Though Bayrou's optimistic situation during the campaign and his decision to transform UDF into a purely centrist party MoDem, it seems that there is no real political space for centrism in today's France. This claim can be only confirmed by the results of the last legislative and municipal elections.

Použitá literatura :

A/ Obecné zdroje

AVRIL, Pierre: *La Ve République, Histoire politique et constitutionnelle*. Paříž: Presses Universitaires de France, 1994.

DUVERGER, Maurice: *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Cambridge: Cambridge University Press, 1964.

PEROTTINO, Michel: *Francouzský politický systém*. Praha: Sociologické nakladatelství Praha, 2005.

SARTORI, Giovanni: *Parties and Party Systems: a Framework of Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 1976.

SIRINELLI, Jean-François: *Dictionnaire historique de la vie politique française au XXe siècle*. Paříž: Presses Universitaires de France, 1995.

B/ Literatura základní monografická

Neperiodická :

BRECHON, Pierre: *La France aux urnes. Cinquante ans d'histoire électorale*. Paříž: La Documentation française, 1998.

DREYFUS, François-Georges: *Histoire de la démocratie chrétienne en France. De Chateaubriand à Raymond Barre*. Paris: Albin Michel, 1988.

DUVERGER, Maurice: *La République des citoyens*. Paris: Éditions Ramsay, 1982.

EVANS, Jocelyne: *The French party system: Continuity and change*. Manchester : Manchester University Press, 2003, s. 107-120.

GRUNBERG, Gérard; HAEGEL Florence: *La France vers le bipartisme? La présidentialisation du PS et de l'UMP*. Paris: Sciences Po Les Presses, 2007.

HAZAN, Reuven Y: *Centre parties : polarization and competition in european parliamentary democracies*. London: Pinter, 1997.

PERRINEAU, Pascal; YSMAL, Colette: *Le vote de tous les refus. Les élections présidentielle et législatives de 2002*. Paris: Presses de Sciences Po, « Chroniques électorales », 2003.

ROBERT, Richard: *La possibilité d'un centre: Strategies de campagne de François*

Bayrou. Paris: Michalon, 2007.

SAUGER, Nicolas: *Reaggregating interests? How the break-up of the Union for French Democracy has changed the response of the French moderate right*. In LAWSON, K.; POGUNTKE, T.: *How political parties respond*. London : Routledge, 2004, s. 127-145.

SAUGER, Nicolas: *Entre crises et recomposition : les droites en France au tournant du Siècle*. In DELWITT, P.: *Démocraties chrétiennes et conservatismes en Europe : une nouvelle convergence ?*. Bruxelles : Edition.de l'Université de Bruxelles, 2003, s. 185-202.

Periodická

Obecná :

CHRIQUI, Philippe;CHRISTIAN, Pierre: *Le MoDem aide la gauche à contenir la victoire de l'UMP*. In *Le Monde*, 17/06/2007.

JARREAU, Patrick : *Royal et Bayrou redessinent la gauche*. In *Le Monde*, 28/04/2007

JARREAU, Patrick; FOTTORING, E.; LEPARMENTIR, A.; RIDET, Philippe: *Interview avec N. Sarkozy. „C'est a Bayrou de choisir“* . In *Le Monde*, 26/04/2007.

MANDRAUD, Isabelle; ROGER, Patrick : *Royal et Bayrou font bloc contre Sarkozy ; Proches sur les institutions, M. Bayrou et Mme Royal divergent sur l'économie; La tentation du centre est récurrente en Europe*. In *Le Monde*, 28/04/2007.

MANDRAUD, Isabelle: *Mme Royal ouvre la porte à des ministres UDF si Bayrou la rejoint*. In *Le Monde*, 26/04/2007.

MANDRAUD, Isabelle: *Royal cherche le centre*, In *Le Monde*, 26/04/2007.

MONTVALON DE, Jean-Baptiste; ROBERT-DIARD, Pascale: *Anonymes centristes, superstars de l'entre-deux tours*, In *Le Monde*, 27/04/2007.

RIDET, Philippe: *Géné par M. Bayrou, M. Sarkozy estime que "la finale est pour les finalistes"*. In *Le Monde*, 27/04/2007.

ROGER, Patrick: *François Bayrou joue la province contre Paris*. In *Le Monde*, 06/02/2007.

ROGER, Patrick: *De l'UDF au Parti démocrate : les rebonds de M. Bayrou*, In *Le Monde*, 28/04/2007.

ROGER, Patrick: *François Bayrou crée un Parti démocrate pour prolonger son succès*

du 22 avril. In Le Monde, 27/04/2007.

ROGER, Patrick: Fort de ses 18,5%, François Bayrou se félicite que le centre ait conquis son autonomie. In Le Monde, 26/04/2007.

AFP: *Défait à Pau, François Bayrou saisit la Commission des comptes de campagne.* In Le Monde, 21/03/2008.

LE MONDE: *Débat Bayrou-Royal: convergences sur les institutions, désaccords sur l'économie.* In Le Monde, 28/04/2007.

Odborná :

FRETEL, Julien: *Le parti comme fabrique de notables ; Réflexions sur les pratiques notabiliaires des élus de l'UDF.* In Politix, Nr. 65, 2004.

http://www.persee.fr/showPage.do?urn=polix_02952319_2004_num_17_65_1609

PERRAUDEAU, Éric: *Les fièvres hexagonales – élections présidentielles et législatives 2002.* In Pouvoirs, Nr. 103., 2002.

SAUGER, Nicolas : *Entre survie, impasse et renouveau : Les difficultés persistantes du centrisme français.* In Revue Française de Science Politique, Vol. 54 Nr.4, 2004, s. 697-714.

C/ Internetové a další zdroje :

Oficiální stránky UDF:

<http://www.udf.org/index.html>

Oficiální stránky kandidáta UDF F. Bayrou a MoDem:

<http://www.bayrou.fr/>

Oficiální výsledky prezidentských voleb 2007:

<http://www.conseil-constitutionnel.fr/dossier/presidentielles/2007/index.htm>

Umístění kandidáta UDF v prezidentských volbách 2007:

<http://2007.tns-sofres.com/interview.php?id=290/>

Oficiální stránky Mouvement démocrate:

<http://www.udf74.org/>

Stránky Mouvement pour la France /MPF/:

<http://www.pourlafrance.fr/projetpresidentiel.php#europe>.

Agentura pro průzkumy veřejného mínění – IPSOS:

<http://www.ipsos.fr/presidentielle-2007/>.

Výsledky místních voleb z března 2008:

<http://www.ambafrance-uk.org/2008-French-municipal-and-cantonal.html?xtor-RSS-2>

BRECHON, Pierre; DENNI, Bernard; GERSTLE, Jacques; MARTIN, Pierre;

SALOMON, Annie-Claude : *Les élections présidentielles en France : Quarante ans d'histoire politique*, Notes et études documentaires, Nr. 5148-49, mars 2002, s. 208.

GUILLAUME, Sylvie : *Le centrisme en France aux XIXe et XXe siècles : Un échec ?*, actes du colloque des 25 et 26 mars organisé par le Centre Aquitain d'Histoire moderne et contemporaine (CAHMC) de l'Université Michel de Montaigne Bordeaux 3, l'Institut Universitaire de France (IUF), la Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine (MSHA) et le Comité d'Histoire Politique et Parlementaire (CHPP), 2005, Bordeaux.

Přílohy:Příloha č.1**A) Výsledky prvního kola prezidentských voleb z 21. dubna 2002:**

	Zisk hlasů	% ze zapsaných voličů	% z vyjádřených
Zúčastnění	29 495 733	71,6	-
Vyjádření	28 498 471	69,1	-
Nezúčastnění	11 698 956	28,4	-
Neplatné hlasy	997 262	2,4	-
Daniel Gluckstein	132 686	0,32	0,47
Arlette Laguiller	1 630 045	3,96	5,72
Olivier Besancenot	1 210 562	2,94	4,25
Robert Hue	960 480	2,33	3,37
Lionel Jospin	4 610 113	11,19	16,18
Christiane Taubira	660 447	1,60	2,32
Noël Mamère	1 495 724	3,63	5,25
Jean-Pierre Chevènement	1 518 528	3,69	5,33
Corinne Lepage	535 837	1,30	1,88
François Bayrou	1 949 170	4,73	6,84
Jacques Chirac	5 665 855	13,75	19,88
Alain Madelin	1 113 484	2,70	3,91
Christine Boutin	339 112	0,82	1,19
Jean Saint-Josse	1 204 689	2,92	4,23
Bruno Mégrét	667 026	1,62	2,34
Jean-Marie Le Pen	4 804 713	11,66	16,86

Zdroj: <http://www.elections2002.sciences-po.fr/Enjeux/respres.html>**B) Výsledky parlamentních voleb 2002: Výsledky vybraných politických stran:****1.kolo parlamentních voleb - 16. června 2002**

Nezúčastnění :	14 578 609	35,58 % des inscrits
Zúčastnění :	26 389 875	64,42 % des inscrits
Neplatné hlasy :	1 143 830	{2,79 % des inscrits {4,33 % des votants
Vyjádřené hlasy :	25 246 045	61,62 % des inscrits
Politická strana	Získané hlasy	Hlasy v %
PCF - Parti communiste	1 216 178	4,82 %
PS - Parti Socialiste	6 086 599	24,11 %
Verts	1 138 222	4,51 %
Pôle Républicain	299 897	1,19 %

CPNT - Chasse Pêche Nature Traditions	422 448	1,67 %
UMP - Union pour la Majorité Présidentielle	8 408 023	33,30 %
UDF - Union pour la Démocratie française	1 226 462	4,85 %
DL - Démocratie Libérale	104 767	0,41 %
FN - Front National	2 862 960	11,34 %

2. kolo parlamentních voleb - 16. června 2002

Nezúčastnění :	14 597 581	39,68 % des inscrits	
Zúčastnění :	22 186 165	60,32 % des inscrits	
Neplatné hlasy :	965 139	{2,62 % des inscrits {4,35 % des votants	
Vyjádřené hlasy :	21 221 026	57,69 % des inscrits	
Politická strana	Získané hlasy	% z vyjádřených hlasů	Počet křesel
PCF - Parti communiste	690 807	3,26%	21
PS - Parti Socialiste	7 482 169	35,26%	138
PRG - Parti Radical de gauche	455 360	2,15%	7
Divers gauche	268 715	1,27%	6
Verts	677 933	3,19%	3
UMP - Union pour la Majorité Présidentielle	10 029 669	47,26%	309
UDF - Union pour la Démocratie française	832 785	3,92%	23
RPF - Rassemblement pour la France	61 605	0,29%	2
Divers droite	274 374	1,29%	8
FN - Front National	393 205	1,85%	0

Zdroj: <http://www.assemblee-nationale.fr/elections/resultats.asp>

Příloha č. 2:

A) Výsledky prvního kola prezidentské volby z 23. dubna 2007:

Zapsaní:	44.472.867	
Neúčast :	16,23%	
Olivier Besancenot	1.498.780	4,08%
Marie-George Buffet	707.294	1,93%
Gérard Schivardi	123.577	0,34%
François Bayrou	6.820.882	18,57%
José Bové	483.062	1,32%
Dominique Voynet	576.740	1,57%
Philippe de Villiers	818.645	2,23%
Ségolène Royal	9.501.214	25,87%
Frédéric Nihous	420.759	1,15%
Jean-Marie Le Pen	3.834.996	10,44%
Arlette Laguiller	487.940	1,33%
Nicolas Sarkozy	11.450.011	31,18%

Zdroj:

<http://www.conseilconstitutionnel.fr/dossier/presidentielles/2007/documents/tour1/resultatsbruts.htm>

B) Výběr výsledků parlamentních voleb z června 2007:

	První kolo		Druhé kolo		Celkem křesel	Celkem (%)
	Zapsaní	100%	35 223 911	100%		
	43 888 779					
Neúčast	17 363 796	39.56%	14 093 565	40.01%		
Politické strany a koalice	První kolo (%)	Počet křesel v 1. kole	Druhé kolo (%)			
UMP	39,54	98	46,37	313		54,2
PS	24,73	1	42,25	186		32,2
UDF -	7,61	0	0,49	3		0,5
FN)	4,29	0	0,08	0		0,0
PCF)	4,29	0	2,28	15		2,6
Les Verts	3,25	0	0,45	4		0,7
DVD	2,47	2	1,17	9		1,6
(NC-PSLE)	2,37 (2,04 %)	7 (6)	2,12	22 (17)		3,8

Zdroj:

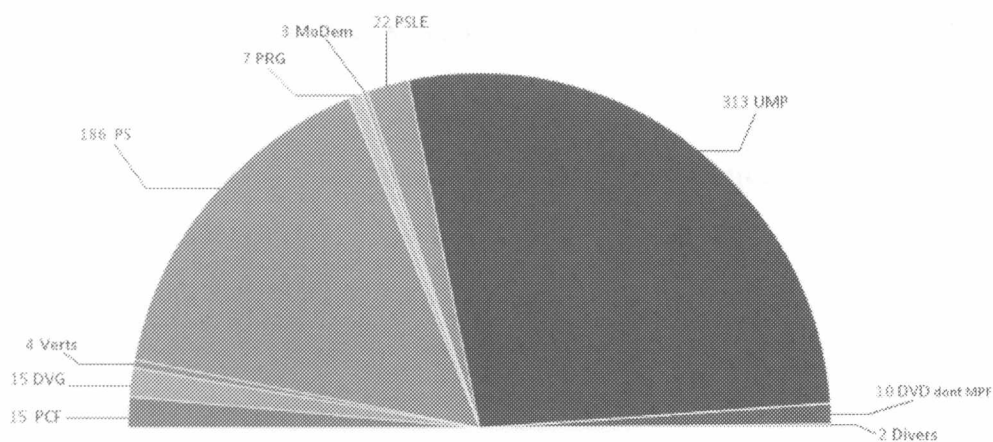
http://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89lections_1%C3%A9gislatives_fran%C3%A7aises_de_2007

C) Parlamentní skupiny v Assemblée Nationale po parlamentních volbách 2007:

<u>Groupe de l'Union pour un Mouvement Populaire</u>	<u>(313 membres, 5 apparentés).</u>
<u>Groupe socialiste, radical, citoyen et divers gauche</u>	<u>(186 membres, 18 apparentés).</u>
<u>Groupe de la gauche démocrate et républicaine</u>	<u>(24 membres).</u>
<u>Groupe nouveau centre</u>	<u>(20 membres, 2 apparentés).</u>
<u>Députés n'appartenant à aucun groupe</u>	<u>(8 membres):</u>

M. Abdoulatifou Aly, **M. François Bayrou** , M. Thierry Benoit ,
Mme Véronique Besse , M. Nicolas Dupont-Aignan , Mme Colette Langlade , M. Jean
Lassalle , M. François-Xavier Villain .

Zdroj: http://www.assemblee-nationale.fr/13/tribun/groupe-04.asp#P45_33838

Zdroj: <http://fr.wikipedia.org/wiki/Image:Projection-2ndtour-2007.png>

**Universita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií**

**Pozice středové strany v systému francouzské 5. republiky
Význam a role UDF v kontextu prezidentských voleb 2002 a
2007
(projekt bakalářské práce)**

**Autor: Nina Hönigová
(ninahon@centrum.cz)**

Vedoucí práce: PhD Michel Perottino

Předpokládaný termín dokončení: LS 2008

Podpis vedoucího práce:

.....

Ve své práci bych se ráda věnovala významu a pozici Union Démocratique de la France??, vnímané jako středová politická strana, v systému francouzské V. republiky se zaměřením na přítomnost a roli jejího kandidáta v posledních dvou prezidentských volbách 2002 a 2007. Cílem práce bude najít odpověď na otázku, zda lze strmý vzestup „středového“ kandidáta ve volbách 2007 považovat za známku trvalého nabytí na síle a relevanci UDF. Ověřím tak platnost hypotézy, že strmý vzestup kandidáta UDF v roce 2007 představuje jednorázový jev a není tak předzvěstí dlouhodobější zásadní změny v poměru sil na francouzské politické scéně. Pojednat vybrané téma se mi jeví jako důležité z několika důvodů. V první řadě samozřejmě může skvělým způsobem ilustrovat atmosféru v současné francouzské společnosti a hlavní tendence její politické scény, které reprezentují směřování k bipartismu patrnému u většiny evropských demokracií. Tato tendence a následné všeobecné přibližování se k pověstnému „centru“ přímo vybízí k otázce po budoucnosti relevantních „středových“ stran a roli jež mohou hrát v 21. století.

Pro správné pochopení pozice a charakteru UDF se nejprve budu věnovat počátkům strany a politickému kontextu jejího založení. Zaměřím se na hlavní cíle a tradiční body jejího „středového“ programu a poté přiblížím vztahy UDF s hlavními stranami pravého a levého francouzského politického spektra tj.UMP a PS s přihlédnutím na existenci fenoménu „quadrille bipolaire“, jenž charakterizuje velkou část existence V. republiky. Zejména vztah s pravicovou silou UMP bude hrát důležitou roli ve třetí kapitole věnované prezidentským volbám 2007. Ve druhé části práce se pokusím stručně analyzovat prezidentské volby roku 2002 z perspektivy UDF, angažovanost strany a pilíře kampaně a programu jejího prezidentského kandidáta. Kapitulu zakončím odstavcem věnovaným výsledku UDF v těchto prezidentských volbách a jeho důsledkům pro další vývoj strany.

Dále přistoupím k analýze překvapivě silné pozice prezidentského kandidáta a šéfa UDF F.Bayrou v kampani 2007 a jejím hlavním aspektům. Pro ilustraci téměř klíčové role strany po prvním kole voleb nastíním vývoj událostí v tomto období, ve kterém byla osobnost kandidáta UDF netradičně téměř stejně výrazná jako jeho dva hlavní rivalové Sarkozy a Royal. Krátce také zmíním konečnou „pravou“ tendenci poslanců UDF a zejména pak jejich voličů, jež se ukázala být jedním z rozhodujících faktorů, které ovlivnily druhé kolo voleb. Jako nezbytné se mi jeví nakonec pojednat o zásadním důsledku prezidentských voleb 2007 na další vývoj strany, která se bezprostředně po prvním kole volby jasně rozděluje na dva proudy, z nichž onen pod vedením

dosavadního leadera UDF F. Bayrou se okamžitě přetváří v novou politickou stranu Mouvement Démocrate a druhý, v čele s F. Morinem, později ve stranu Nouveau Centre.

V závěru práce shrnu a srovnám přítomnost UDF v prezidentských volbách 2002 a 2007 s důrazem na specifičnost okolností a důsledků kampaně 2007 pro existenci této „středové“ formace a zformuluji odpověď na otázku položenou v úvodu práce. Ověřím tak, zda naznačená hypotéza byla správná, či nikoli.

Obsah:

Úvod

1. Vznik UDF, její charakter a cíle

- 1.1 Okolnosti založení a stručná historie strany
- 1.3 Pilíře „středové“ politiky
- 1.4 Vztahy s UMP a PS, realita „quadrille bipolaire“

2. Prezidentské volby 2002

- 2.1 Politicky kontext voleb / Chirakova znovu kandidatura, situace UDF/
- 2.2 Hlavní témata kampaně kandidáta UDF
- 2.3 Výsledek a důsledky voleb pro další vývoj UDF

3. Specifická pozice strany v kampani a prezidentských volbách 2007

- 3.1 Politicky kontext voleb / Pole působnosti volné – Chirac odchází, volání po zásadních reformách, nespokojenost populace - sociální problémy.../
- 3.2 Charakter kampaně a rychlý vzestup F. Bayrou /hlavní aspekty a témata kampaně/
- 3.3 Důsledky prvního kola voleb /váha 18 % hlasů Francouzů, Bayrou = „jazýček na vahách“?, paradoxně pokračuje v kampani, debata s Royale, pozice N. Sarkozyho)
 - 3.3.1. Mobilita voličů a poslanců UDF / Bayrou nedává doporučení svým voličům, přirozená tendence k UMP/
 - 3.3.2. Transformace středové strany: rozštěpení UDF / 2 nové středové strany MoDem + Nouveau Centre H. Morina /

Závěr: Srovnání role UDF v prezidentských volbách 2002 a 2007, analýza jejich důsledků pro význam „středové“ strany ve francouzském systému, Ověření platnosti hypotézy

Bibliografie :

A/ Obecné zdroje

Avril, Pierre: *La Ve République, histoire politique et constitutionnelle*, Presses Universitaires de France, Paříž, 1994

Bastien, François: *Le régime politique de la Ve République*, La Découverte, Paříž, 1998

Becker, Jean-Jacques: *Histoire politique de la France depuis 1945*, Armand Colin, Paříž, 1992

Moschetto, Bruno; de la Gorce, Pierre-Marie: *La Ve République*, Presses Universitaires de France, Paříž, 1996

Perottino, Michel: *Francouzský politický systém*, SLON Praha, Praha ???ROK

Sirinelli, Jean-François: *Dictionnaire historique de la vie politique française au XXe siècle*, Presses Universitaires de France, Paříž, 1995

B/ Literatura základní monografická

Neperiodická :

Bréchon, Pierre: La France aux urnes. Cinquante ans d'histoire électorale, La Documentation française, Paříž, 1998

Hazan , Reuven Y: *Centre parties : polarization and competition In european parliamentary democracies*, London: Pinter, 1997, p.179

Sauger, Nicolas: *Reaggregating interests? How the break-up of the Union for French Democracy has changed the response of the French moderate right*, in K. Lawson, T. Poguntke (eds) : *How political parties respond*, London : Routledge, 2004, pp. 127-145

Sauger, Nicolas: *Entre crises et recomposition : les droites en France au tournant du siècle*, in Delwit P. (éd.) : *Démocraties chrétiennes et conservatismes en Europe : une nouvelle convergence ?*, Bruxelles : Ed. de l'Université de Bruxelles, 2003, pp. 185-202

Sauger, Nicolas: *The UDF in the 1990s: the Break-up of a Party Confederation*, in J. Evans (éd.): *The French party system*, Manchester : Manchester University Press, 2003, pp. 107-120

Periodická :**Obecná :**

Jarreau, Patrick : Royal et Bayrou redessinent la gauche, *Le Monde*, 28/04/2007

Mandraud, Isabelle; Roger, Patrick : Royal et Bayrou font bloc contre Sarkozy ; Proches sur les institutions, M. Bayrou et Mme Royal divergent sur l'économie; La tentation du centre est récurrente en Europe, *Le Monde*, 28/04/2007

Mandraud, Isabelle: Mme Royal ouvre la porte à des ministres UDF si Bayrou la rejoint, *Le Monde*, 26/04/2007

Mandraud, Isabelle: Royal cherche le centre, *Le Monde*, 26/04/2007

Pégard, Catherine: L'UDF : Le cauchemar de l'UMP, *Le Point*, 4/03/2004

Ridet, Philippe: Généré par M. Bayrou, M. Sarkozy estime que "la finale est pour les finalistes" *Le Monde*, 27/04/2007

Roger, Patrick: François Bayrou joue la province contre Paris, *Le Monde*, 06/02/2007

Roger, Patrick: De l'UDF au Parti démocrate : les rebonds de M. Bayrou, *Le Monde* 28/04/2007

Roger, Patrick: François Bayrou crée un Parti démocrate pour prolonger son succès du 22 avril, *Le Monde*, 27/04/2007

Roger, Patrick: Fort de ses 18,5%, François Bayrou se félicite que le centre ait conquis son autonomie, *Le Monde*, 26/04/2007

Odborná :

Avril, Pierre; Bréchon, Pierre; Cayrol, Roland; Duchesne, Sophie : Voter, Paris: Edition. du Seuil, Pouvoirs, 1er trimestre 2007, Dossier pp. 5-147

Duverger, Maurice: La République des citoyens, *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique*, Vol. 17, No. 1 (Mar., 1984), pp. 216-217

Duhamel, Alain; Picq, Jean; Beauvois, Yves: Autour de présidentielles, Commentaire, n° 116, hiver, 2006-2007, pp. 931-954

Fretel, Julien: Le parti comme fabrique de notables ; Réflexions sur les pratiques notabiliaires des élus de l'UDF, *Politix*, Numéro 65, 2004

http://www.persee.fr/showPage.do?urn=polix_0295-2319_2004_num_17_65_1609

Jaume, Lucien: Tocqueville face au thème de la "nouvelle aristocratie. La difficile naissance des partis en France ; *Revue française de science politique*, Vol. 56 n° 6, déc. 2006, pp. 969-983

Laslier, Jean-François; Van den Straeten, Karine: Une expérience de vote par assentiment lors de l'élection présidentielle française de 2002, *Revue française de science politique*, n° 1-54, fév. 2004, pp. 99-130

Parodi, J.-L.; Mayer N.; Muxel, A.; Pudal, B.; Haegel, F.; Dolez, B.; Martin P.: Sur quelques énigmes des élections françaises du printemps 2002, *Revue française de science politique*, n° 5-6, oct.-déc. 2002, pp. 485-608

Perraudeau, Eric; Mabilon-Bonfils, Béatrice; Saadoun, Laurent: France – élections, *Pouvoirs*, n° 103, nov. 2002, pp. 145-172

Sauger, Nicolas : Entre survie, impasse et renouveau : des difficultés persistantes du centrisme français, *Revue Française de Science Politique*, 54 (4), 2004, pp. 697-714.

C/ Internetové a další zdroje :

Oficiální stránky UDF:

<http://www.udf.org/index.html>

Oficiální stránky kandidáta UDF F. Bayrou:

<http://www.bayrou.fr/>

Oficiální výsledky prezidentských voleb 2007:

<http://www.conseil-constitutionnel.fr/dossier/presidentielles/2007/index.htm>

Umístění kandidáta UDF v prezidentských volbách 2007:

<http://2007.tns-sofres.com/interview.php?id=290/>

Oficiální stránky Mouvement démocrate:

<http://www.udf74.org/>

Le premier tour de l'élection présidentielle, *Cahier Résultats*, 23 avril 2002, MÍSTO?

Brechon, Pierre; Denni, Bernard; Gerstle, Jacques; Martin, Pierre; Salomon, Annie-Claude : Les élections présidentielles en France : Quarante ans d'histoire politique, *Notes et études documentaires*, n° 5148-49, mars 2002, MISTO p. 208

Guillaume , Sylvie : Le centrisme en France aux XIXe et XXe siècles : Un échec ?, actes du colloque des 25 et 26 mars organisé par le Centre Aquitain d'Histoire moderne et contemporaine (CAHMC) de l'Université Michel de Montaigne Bordeaux 3, l'Institut Universitaire de France (IUF), la Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine (MSHA) et le Comité d'Histoire Politique et Parlementaire (CHPP), 2005, Bordeaux
Gouin, Rodolphe : Les protopartis en France; généalogie des partis politiques actuels, 2001, IEP Bordeaux